

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Finanční gramotnost vybraného segmentu obyvatel

Financial literacy of selected citizen segment

Martin Šatra

Cheb 2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martin ŠATRA**
Osobní číslo: **K16B0440P**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management obchodních činností**
Název tématu: **Finanční gramotnost vybraného segmentu obyvatel**
Zadávací katedra: **Katedra marketingu, obchodu a služeb**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Vymezte pojem finanční gramotnosti a postupy její výuky na základních školách.
2. Představte vybraný segment obyvatel a navrhnete metodu ověřování úrovně finanční gramotnosti s ohledem na očekávané znalosti vybraného segmentu.
3. Proveďte sběr a vyhodnocení dat ve vybraném regionu.
4. Formulujte závěry práce s aplikací zjištěných informací pro konkrétní typy subjektů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce: **40 - 60 stran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- Hesová, A., & Zelendová, E. (2011). *Finanční gramotnost ve výuce - metodická příručka*. Praha: NÚV.
- Kiyosaki, R., & Lechter, S. (2001). *Bohatý táta, chudý táta*. Praha: Pragma.
- Kociánová, H. (2012). *Finanční gramotnost v kostce aneb co Vás neměl kdo naučit*. Olomouc: Anag.
- Noveský, I. (2011). *Slabikář Finanční gramotnosti*. 2. vyd. Praha: COFET, a.s.
- Skořepa, M., & Skořepová, E. (2008). *Finanční a ekonomická gramotnost*. Praha: Scienta.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Mgr. Milan Svoboda, Ph.D.

Katedra ekonomie a kvantitativních metod

Datum zadání bakalářské práce: **23. října 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **23. dubna 2018**

L.S.

Doc. Dr. Ing. Miroslav Plevný
děkan

Ing. Jan Tluchoň, Ph.D.
vedoucí katedry

V Chebu dne 23. října 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Finanční gramotnost vybraného segmentu obyvatel“

vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Chebu dne .....

podpis autora .....

Poděkování

Rád bych své poděkování v první řadě věnoval mému otci, Mgr. Milanovi Šatrovi, za jeho cenné rady z praxe, za poskytnutí velkého množství učebnic a dalšího materiálu, který je přímo používán ve výuce finanční gramotnosti, a za umožnění provedení části mého výzkumného šetření přímo v hodinách finanční gramotnosti na základních školách.

Také bych rád poděkoval vedoucímu práce, panu Ing. Mgr. Milanovi Svobodovi Ph.D., za jeho připomínky a rady.

Obsah

Úvod.....	8
1 Finanční gramotnost.....	9
1.1 Vymezení definice	9
1.2 Vývoj finanční gramotnosti v čase.....	10
1.3 Dělení finanční gramotnosti.....	11
1.4 Finanční gramotnosti dle OECD.....	12
1.4.1 Kognitivní faktory.....	13
1.4.2 Nekognitivní faktory.....	13
1.5 Význam finanční gramotnosti v podmínkách tržní ekonomiky.....	13
1.6 Národní strategie finančního vzdělávání.....	14
1.7 Role klíčových subjektů v rozvoji finanční gramotnosti	15
1.8 Ekonomické hospodaření domácnosti.....	16
1.8.1 Potřeby a statky.....	17
1.8.2 Rozpočet domácnosti.....	19
2 Negativní důsledky nedostatečné finanční gramotnosti	21
2.1 Úvěry.....	21
2.2 Lichva.....	22
2.3 Dluhová past.....	24
2.4 Sociální dopady.....	24
3 Výuka finanční gramotnosti na ZŠ.....	26
3.1 Historie výuky finanční gramotnosti.....	26
3.2 Zavádění výuky finanční gramotnosti do RVP pro ZŠ.....	27
3.3 Standard finanční gramotnosti	27
3.4 Teoretická podoba finanční gramotnosti na základních školách	28

3.4.1	Nakupování a placení.....	29
3.4.2	Hospodaření domácnosti.....	30
3.4.3	Přebytek rozpočtu domácnosti.....	30
3.4.4	Schodek rozpočtu domácnosti	30
3.5	Neekonomické aspekty ve výuce finanční gramotnosti.....	31
3.6	Realizace výuky finanční gramotnosti	33
4	Výzkum stavu současné úrovně finanční gramotnosti žáků 9. tříd.....	35
4.1	Cíle a metody výzkumu	35
4.2	Popis zkoumaného vzorku populace a jeho specifika.....	36
4.3	Interpretace a analýza výsledků	36
4.4	Celkové zhodnocení šetření	50
	Závěr	51
	Seznam obrázků.....	52
	Seznam grafů	53
	Seznam použité literatury	54
	Seznam příloh	56
	Přílohy.....	57

Úvod

V současnosti je téma finanční gramotnosti velice aktuální a je čím dál tím více popularizováno v médiích. Stále častěji se v dnešní konzumní společnosti projevuje potřeba zvýšení úrovně finanční gramotnosti v populaci, neboť snadno dostupné půjčky doslova „na každém rohu“ a reklamní masáž potenciálních zákazníků, jak peníze a majetek znamená šťastný život, probíhá od tisku, přes rádio, až po televizi a internet. Mnoho lidí tak podlehne iluzi, že peníze jsou k půjčení „zadarmo“, a že přeci splácet dovede každý, bude-li pravidelně chodit do práce. O skutečném fungování finančních služeb a produktů přitom nevědí nic, v lepším případě základní minimum.

Dnešní společnost toleruje chyby ve finančním rozhodování snad méně než kdy dříve, a tak i jedno jediné neuvážené rozhodnutí může vést až k exekuci a osobnímu bankrotu. Proto je důležité v oblasti financí občany důsledně vzdělávat, a to již od základní školy, neboť stále pro velkou část populace je to maximální dosažené vzdělání, a je žádoucí, aby i tito občané dokázali správně hospodařit se svými finančními prostředky.

Na začátku práce je popsáno, co to vlastně finanční gramotnost je, její vývoj, a důvody, proč je kladen takový důraz na její zvyšování. Následně jsou rozebrány důsledky nedostatečné úrovně finanční gramotnosti. Poslední kapitola teoretické části se věnuje způsobu průběhu výuky na základních školách, jaké jsou očekávané dosažené kompetence.

Závěr práce cílí na finanční gramotnost končících žáků základních škol, tedy žáků 9. tříd. Věnuje se aktuálnímu stavu v tomto segmentu obyvatel, analyzuje dotazníkové šetření mezi žáky 9. tříd a stav finanční gramotnosti tohoto segmentu, a na základě této analýzy navrhuje vhodné opatření pro její udržení nebo zlepšení.

Cílem této práce je ověřit stav znalostí základních pojmů z oblasti financí a schopnost jejich aplikace v konkrétních případech z běžného života mezi žáky 9. tříd základních škol.

1 Finanční gramotnost

V současné době v podmínkách tržní ekonomiky, vzhledem k rostoucí nabídce finančních služeb a ochotě občanů se zadlužovat, roste potřeba vzdělávat občany i tímto směrem. Ukazuje to každodenní realita, kde jsou s rostoucí četností neustále zmiňované případy, kdy člověk neznalý této problematiky padl do pastí finančních subjektů. Je to spojeno zejména s faktem, že finanční gramotnost není na našich školách primárně vyučována, pouze jako součást občanské nauky, a není na ni kladen velký důraz, ačkoliv se jedná o problematiku poměrně závažnou, neboť může výrazně zasáhnout a ovlivnit život každého z nás.

1.1 Vymezení definice

Hledání pojmu finanční gramotnost nabízí mnoho definic, ale významově jsou si většinou velmi blízké a podobné. Z nepřeberného množství definic jsem nakonec zvolil tu z dokumentu Národní strategie finančního vzdělávání, který byl vypracován přímo pro ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, lze ji tedy považovat za dostatečnou a plnohodnotnou.

„Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.“ (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, str. 11)

Mimo tuto odbornou definici, dnes nejčastěji používanou, se můžeme setkat i s mírně poupravenými definicemi od autorů, kteří se finanční gramotností zabývají v praxi. Dle Balabána (2011, s. 18) je finanční gramotnost *„soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků, s ohledem na měnící se životní situace.“*

Jiný pohled na pojem finanční gramotnost nabízí Kiyosaki & Lechter (2001, s. 21), a to jako „*schopnost nebát se finančních záležitostí a vidět skutečnou hodnotu peněz. Zároveň je to také vědomí toho, že pravé bohatství je něco víc než jen peníze, a životní úspěch znamená víc než finanční úspěch.*“

Finanční gramotnost jako taková bývá velmi často řazena mezi ekonomickou gramotnost, jako její specializovaná část. Pojí se s ní nadále také gramotnost numerická (využití znalostí z matematiky v problematice financí), gramotnost informační (schopnost pracovat s informacemi, jako je jejich vyhledávání, nebo zpracování) a gramotnost právní (přehled a orientace v současném právním systému ČR).

Smyslem této gramotnosti tak je především schopnost občana zajistit si pravidelný důchod a zvažovat veškeré důsledky jeho vlastních rozhodnutí, která budou mít vliv na jeho současný a zejména budoucí důchod. Dále jsou také součástí makroekonomické faktory, daňový systém ČR. (Systém budování finanční gramotnosti na ZŠ a SŠ, 2007)

Rozvíjení a upevňování těchto gramotností a znalostí umožňuje občanovi bezpečně se pohybovat v moderním světě financí a finančních institucí.

1.2 Vývoj finanční gramotnosti v čase

Z hlediska historie není finanční gramotnost v českých zemích novým pojmem. Dr. Karel Engliš již v roce 1930, tedy skoro před sto lety, zmínil v předmluvě své knihy nutnost podílu všech občanů země na správě veřejných financí, neboť pouze občané volí své zástupce, čímž de facto spravují veřejné finance. Pojem finanční gramotnost tak již existuje poměrně dlouho, jen se postupem času mění jeho význam na základě aktuálních potřeb společnosti.

Zpočátku finanční gramotnost spočívala zejména ve schopnosti občana hospodařit se svými penězi a majetkem. (Balabán, 2011) Zejména v době Československé socialistické republiky přestala být finanční gramotnost tolik důležitá, neboť tehdejší politický systém země přiděloval pracovní místa a rozděloval platy na základě centrálního systému. Finanční gramotnost se tedy sestávala pouze o hospodaření s osobními financemi bez možnosti investování a dalších dnes běžných možností.

Výrazným zásahem pro význam finanční gramotnosti byla změna politické a ekonomické situace v Československu, resp. České republice po roce 1989, neboť s

transformací politického systému přišla i změna v hodnotových postojích občanů a jejich chování. Nástup demokratické společnosti vedl k tomu, že občané měli nejen plnou svobodu, ale zejména plnou zodpovědnost v jejich nakládání s osobními financemi a majetkem. Na trhu se postupně objevilo velké množství finančních produktů, které za socialismu neexistovaly. Cílem finančních institucí bylo maximalizovat zisk, což bylo pro občany zvyklé na socialistické pořádky velkou novinkou. Postupně tak začalo na přetřes přicházet téma půjčování peněz, úvěry, dluhy, exekuce.

Nynější doba je již plně konzumní společnost pod vlivem všudypřítomných reklam ukazující štěstí svázané s penězi. Postoj k půjčování a zadlužování se se změnil do takové míry, že půjčování peněz i na maličkosti se stalo „trendem“ moderní doby. Velké množství občanů žije tzv. „na dluh“, a dostává se tak do dluhových pastí a je ohroženo předlužením a exekucí, což může zničit život nejen jim, ale i celým rodinám a jejich budoucí generaci. Mnoho odborníků varuje, že finanční gramotnost v České republice není na vysoké úrovni. Otázka vzdělávání mladé generace ve finanční gramotnosti tak nebyla nikdy tak aktuální jako v současnosti.

1.3 Dělení finanční gramotnosti

Finanční gramotnost obvykle dělíme na 3 složky, a to konkrétně:

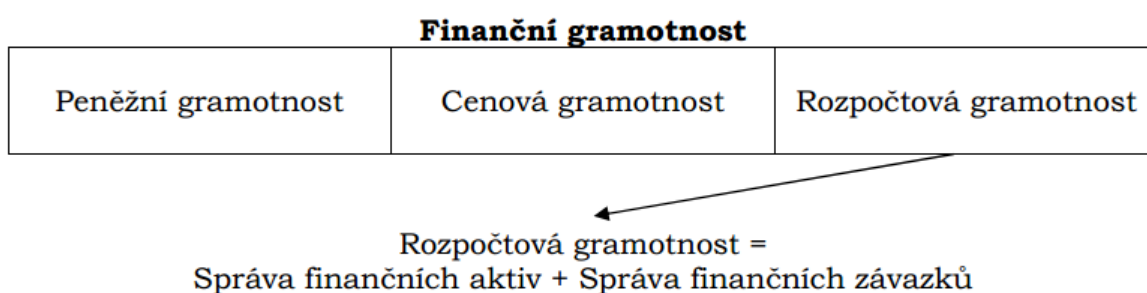
- Peněžní gramotnost
- Cenová gramotnost
- Rozpočtová gramotnost

Jedná se tak o tzv. strukturovanou gramotnost, která pomáhá v orientaci ve správě osobních/rodinných financí. (Systém budování finanční gramotnosti na ZŠ a SŠ, 2007)

Peněžní gramotnost jsou kompetence důležité pro porozumění správě bezhotovostních a hotovostních peněz a transakcí s nimi spojených. S těmito kompetencemi se také váže dovednost využívat nástroje k tomu určené, zejména bankovní produkty, jako je běžný účet, spořicí účet, apod.

Cenová gramotnost zahrnuje dovednosti podstatné pro pochopení mechanismu cen a inflace. Její složkou je také princip ceny peněz v čase, nominální a úroková sazba a jejich rozdíl, finanční služby a nástroje v podobě poplatků.

Rozpočtová gramotnost je nejobsáhlejší složka finanční gramotnosti. Zahrnuje dovednosti důležité pro správu osobního nebo rodinného rozpočtu, stanovení a rozložení finančních cílů, rozhodování o rozdělování finančních zdrojů. Zahrnuje také specializované části, jako je porozumění smyslu a fungování finančních aktiv, jako je pojištění nebo investice, také vhodnou správu finančních závazků, např. úvěrů nebo leasingu. Tyto dovednosti tak počítají s určitou orientací na trhu finančních služeb a produktů a s dovednostmi je vhodně komparovat.

Obrázek 1 Složky finanční gramotnosti

Zdroj: Systém budování finanční gramotnosti na ZŠ a SŠ, 2007.

1.4 Finanční gramotnosti dle OECD

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development), v češtině jako Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, popisuje ve své publikaci podstatné faktory, které mají zásadní vliv na zvýšení důležitosti finanční gramotnosti občanů v dnešní světové tržní ekonomice.

Finanční gramotnost by se podle této organizace dala rozdělit na tři základní roviny:

- Základní schopnosti, které nejsou podmíněné větší znalostí matematiky
- Schopnost základní principy správně aplikovat v běžném životě
- Dovednost naučené principy uplatnit v souvislostech a v konkrétních životních situacích s ohledem na svoje finanční možnosti

Podle OECD se tyto principy a dovednosti dají naučit v běžné školní výuce. Označujeme je proto jako kognitivní faktory finanční gramotnosti. V běžném životě se však vyskytují i faktory, které sebelepší vzdělávací proces nedokáže ovlivnit, ani na ně

připravit. Tyto faktory nazýváme nekognitivní. (Financial literacy assessment Framework, 2012.)

1.4.1 Kognitivní faktory

Tyto faktory se dělí do 3 oblastí dle výše popsaných dovedností. Tyto oblasti jsou obsah, procesy a kontext. Oblast obsahu uvažuje znalost běžných produktů a operací s penězi, např. znalost pojmů jako je úrok, dluh nebo zacházení s platební kartou, plánování rodinného rozpočtu na základě odlišných druhů příjmů a výdajů, dovednost posouzení rizik při zacházení s financemi, a v neposlední řadě také uvědomování si možnosti volby při nakládání s vlastními prostředky.

Procesy již zahrnují odbornější znalost pojmů a jejich využití v reálném životě, znalost jednotlivých finančních produktů a jejich fungování a využití.

Situační kontext je poslední oblast, která uvažuje znalost pojmů a principů finančních produktů. Občan by tedy měl být schopen se správně rozhodnout, s ohledem na posouzení současné situace a vyhodnocení všech rizik.

1.4.2 Nekognitivní faktory

Faktory, na které nelze připravit v běžné školní výuce. Jsou to zejména různé sociální vlivy a prostředí, které poskytují odlišný přístup k informacím. Dále se jedná o samotnou osobnost člověka, kterou nelze mnoho ovlivnit výukou, např. sklony k riskování nebo impulzivnímu jednání bez analýzy situace a možností. Taktéž se někdy hovoří o praktické finanční gramotnosti, tedy zkušenosti s reálným rozhodováním a využíváním finančních prostředků, ať už z vlastní zkušenosti, nebo převzaté zkušenosti z rodinného kruhu.

1.5 Význam finanční gramotnosti v podmínkách tržní ekonomiky

S ohledem na to, že Česká republika je plně rozvinutá tržní ekonomika, roste nutnost znalosti alespoň základů finanční gramotnosti, aby každý občan byl schopen plně fungovat v běžném životě. Pojem tržní ekonomika obecně chápeme jako ekonomiku, kde jsou ceny nabízeného zboží a služeb určovány výhradně pomocí nabídky a poptávky na trhu. Realizace koupě probíhá za cenu, se kterou dobrovolně souhlasily obě strany směny, tedy jak kupující, tak prodávající.

Se současnou rostoucí nabídkou a škálou finančních produktů a služeb lze pozorovat i změnu v chování občanů. Výrazně totiž vzrostly tendence ke spotřebě nad rámec vydělaných prostředků, a tedy k ochotě se zadlužovat. Česká republika je moderní tržní ekonomika, proto je nutná základní znalost občanů o fungování ekonomiky a porozumění a práce s informacemi z oblasti financí, aby každý mohl učinit efektivní rozhodnutí, jak naložit se získanými finančními prostředky při správě osobních nebo rodinných financí.

V moderní tržní ekonomice by finanční vzdělávání mělo být proto, aby občan dokázal plně pochopit svoji roli na trhu, aktivně se na něm zapojoval a dokázal plně přijmout zodpovědnost za ekonomická rozhodnutí, která učinil, a která mají vliv na jeho osobní hospodaření s financemi. Nedostatečné vzdělání ve finanční oblasti se pak může projevit ve špatné orientaci na trhu, což může vést až k jeho sociální pozici ve společnosti.

Hlavním motivem rozvoje a výuky finanční gramotnosti by nemělo být jen samotné získávání teoretických znalostí, ale především jejich reálně uplatnění v běžných situacích, s kterými se každý setkává v každodenním životě. Tendence o zvýšení finanční gramotnosti je v současnosti velmi aktuální téma, z tohoto důvodu by mělo být v budoucnu i součástí průřezových témat v RVP základního vzdělávání. (Aktualizace Standardu finanční gramotnosti, 2017)

1.6 Národní strategie finančního vzdělávání

„Národní strategie finančního vzdělávání je uceleným systematickým přístupem k posílení finanční gramotnosti občanů České republiky. Cílem strategie je vytvoření systému finančního vzdělávání pro zvyšování úrovně finanční gramotnosti v ČR. Strategie vymezuje hlavní problémy a navazující prioritní úkoly v této oblasti, včetně specifických úloh klíčových aktérů s důrazem na roli subjektů veřejné správy.“ (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010)

Výuka finanční gramotnosti je jedním z nástrojů, jak zvýšit úroveň finanční gramotnosti občanů ČR a umožnit jim tak adekvátně nakládat s informacemi na finančních trzích a adekvátnímu nakládání s jejich finančními prostředky s ohledem na jejich a rodinné potřeby a aktuální finanční situaci.

K úspěšnému rozvoji finanční gramotnosti musí být také zajištěno, aby jednotlivé aktivity společně pokryly veškeré oblasti finančního trhu a produktů, které nabízí, a aby nedošlo k opomenutí určité problematiky nebo skupiny občanů České republiky. S ohledem na existenci populace s výrazně rozdílným přístupem k finančnímu vzdělávání žáků a dospělých vymezila tato strategie dvoupilířovou strukturu, a to konkrétně:

1. Finanční vzdělávání žáků v počátečním vzdělávání

Jedná se o předškolní vzdělávání, základní vzdělávání, střední vzdělávání, vzdělávání v konzervatoři a vyšší odborné vzdělávání uskutečňované podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

2. Finanční vzdělávání občanů v dalším vzdělávání

Za další vzdělávání jsou považovány vzdělávací aktivity, které nejsou počátečním vzděláváním - bývají označovány také jako celoživotní vzdělávání. Zaměřuje se na dospělou veřejnost, tedy spotřebitele.

Projekty finančního vzdělávání, mají-li být považovány za součást systému finančního vzdělávání, mají za úkol rozvíjet a zvyšovat úroveň finanční gramotnosti ve smyslu základní orientace a přehledu o finančních produktech či službách, přičemž se nesmí týkat propagace konkrétních produktů a služeb. Dále má být zajištěna odborná úroveň vzdělavatelů a informace musí být skrze vhodné informační kanály dostupné příslušným cílovým skupinám bez dalšího omezení. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010)

1.7 Role klíčových subjektů v rozvoji finanční gramotnosti

Rozvoj finanční gramotnosti české populace není záležitostí pouze Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, ale musí docházet k široké spolupráci jak na poli veřejné správy, tak i k zapojení soukromého sektoru. Za státní sektor jsou nejdůležitější role MŠMT a Ministerstva financí, potažmo České národní banky, ze soukromého sektoru pak činnost neziskových organizací nebo profesních sdružení.

Za stav, koncepci a rozvoj vzdělávací soustavy odpovídá Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Mezi jeho hlavní úkoly spadá především vydání a implementování rámcových vzdělávacích programů do výuky, a to podle Standardu finanční gramotnosti na základě věkové kategorie žáků a studentů základních a středních škol.

Za ochranu spotřebitele na finančním trhu je zodpovědné Ministerstvo financí. V počátečním vzdělávání je role MF v podpoře zavádění finančního vzdělávání do RVP pro základní a střední školy vytvořených MŠMT. V rámci dalšího vzdělávání je MF odpovědné za zajištění nezávislé pracovní skupiny pro umožnění diskuze a řízení všech aktivit zainteresovaných stran v oblasti finančního vzdělávání. Na práci s osobami ve ztížené sociální situaci se zaměřuje Ministerstvo práce a sociálních věcí, které za tímto účelem vzdělává zaměstnance úřadu práce v základním poradenství v oblasti finanční gramotnosti.

Česká národní banka podporuje širší ekonomické vzdělání, včetně toho finančního. V počátečním vzdělávání cílí na podporu přípravy pedagogů pro efektivní výuku finanční gramotnosti a základních ekonomických témat na základních a středních školách. Také realizuje vlastní vzdělávací programy ve spolupráci s univerzitami třetího věku. Vychází z poznatků získaných při ochraně spotřebitele na finančním trhu. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010)

Neziskové organizace, zejména pak ty působící v sociálních oblastech, mají důležitou roli v ochraně spotřebitele, zejména díky nabídce bezplatného finančního vzdělávání a poradenství. V oblasti poskytování informací spotřebitelům pak mají podstatnou roli profesní sdružení (např. organizace hájící zájmy bank), neboť i pro ně je finančně vzdělaný občan přínosem. V neposlední řadě pak také významný vliv nesou média, ať už veřejnoprávní nebo soukromá, neboť nabízejí občanům vzdělávací články a pořady, včetně informací z finanční oblasti.

1.8 Ekonomické hospodaření domácnosti

Pojem domácnost je poměrně široký, můžete si pod ním představit jak samostatně hospodařícího jedince, tak rodinu svázanou příbuzenskými či právními pouty. Domácnost však může představovat i skupina nijak příbuzných lidí, např. skupina společně žijících lidí a hospodařící se společným majetkem. Jednotliví členové těchto

domácností se pak účastní většiny základních ekonomických činností. Vstupují tedy na trh jako kupující nebo jako prodávající.

Domácnost až do roku 2013 také popisoval občanský zákoník, § 115, jehož platnost skončila 31. 12. 2013. Dle jeho znění platilo, že „*domácnost tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby.*“ Tato definice však již od 1. ledna 2014 nemá oporu v právních předpisech, neboť nový občanský zákoník domácnost výslovně nedefinuje, naopak tento pojem využívá v zcela odlišných souvislostech a významech.

1.8.1 Potřeby a statky

Potřeba je pocit nedostatku, který jedince nutí, aby tento nedostatek odstranil. Každý člověk na světě má určité potřeby, které musí uspokojovat. Některé jsou individuální, na základě osobnosti člověka, některé jsou společné pro všechny z nás. Dle Šípkové (2011, s. 7) je potřeba „*pocit nedostatku, který lidé vnímají, když jim něco chybí, a snaží se jej odstranit.*“ Tyto potřeby jsou základním impulsem pro fungování celé ekonomiky, neboť jsou důvodem, proč lidé nakupují zboží a služby.

Potřeby člověka rozlišujeme v základním dělení do dvou kategorií, fyziologické a ostatní. Fyziologické jsou pro každého z nás nezbytné, jejich pravidelné uspokojování je nutné k životu. Jedná se například o potřebu jíst a pít, spánek a další podobné biologické potřeby. Ostatní potřeby jsou ty, které nejsou nepostradatelné, tedy bez nich člověk může i delší dobu přežívat. Jsou to jak hmotné, např. doplňky v bydlení nebo elektronika, tak i nehmotné, v dnešní společnosti neméně důležité, např. potřeba lásky, uznání a vzdělání. (Navrátilová, 2012)

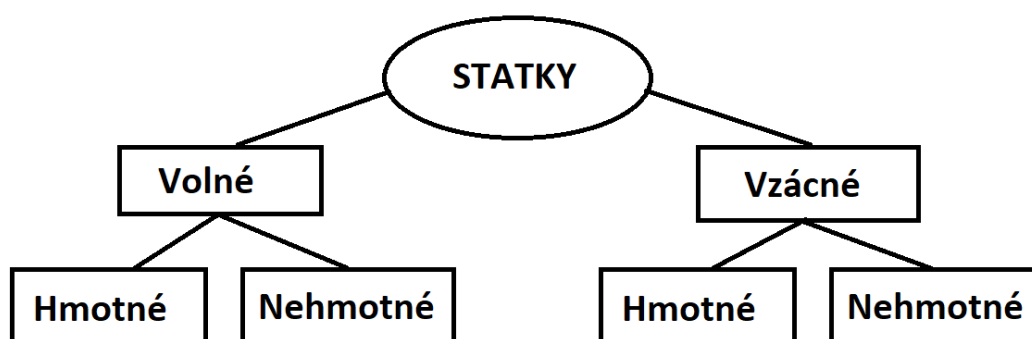
Dále potřeby dělíme dle takzvané hmatatelnosti jejich uspokojení na hmotné a nehmotné potřeby. Hmotné potřeby jsou uspokojovány konkrétní fyzickou věcí, např. elektronikou, zatímco nehmotné potřeby se odstraňují určitou činností, jako je kulturní vyžití nebo sportování.

Potřeby nás nutí získávat nebo nakupovat tzv. statky, které nám potřeby uspokojí. Statek lze v ekonomickém názvosloví definovat jako „*hodnotu, která uspokojuje potřebu člověka*“. (Navrátilová, 2012, s. 60)

Statky se obvykle rozdělují na volné a vzácné:

1. Volné statky – poskytuje je příroda, většinou bez výraznějšího lidského přičinění (kyslík, voda, teplo)
2. Vzácné statky – jedná se o produkty lidské práce, neboli výtvořiny člověka, pro které musí být vynaloženo úsilí, eventuálně znalosti, a také materiální vstupy

Obě tyto kategorie lze dělit na hmotné a nehmotné. Zatímco hmotné statky jsou fyzicky k dispozici, nehmotné statky jsou takzvané služby. Služby dělíme na věcné a osobní, přičemž věcné vedou k obnově hmotných statků, jako je oprava budovy, zatímco osobní služby jsou služby vykonávané přímo na člověku samotném. (Šípková, 2011)

Obrázek 2 Dělení statků

Zdroj: Vlastní zpracování, 2018.

Všechny domácnosti mají k dispozici také majetek, se kterým nakládají dle svého uvážení. Majetek domácností můžeme dělit z několika různých hledisek, nejčastěji ze dvou základních, a to na movitý a nemovitý majetek nebo na hmotný, nehmotný a finanční majetek. Mezi nemovitý majetek řadíme pozemky, byty, budovy, neboli zjednodušeně řečeno nehybný majetek. Movitý majetek pak zahrnuje veškeré finanční prostředky domácnosti a její fyzické vybavení.

Při druhém zmiňovaném způsobu dělení mezi hmotný majetek řadíme věci hmotné podstaty – ty, které fyzicky existují. Může se jednat o budovu, pozemek, automobil, počítač, umělecké předměty, až po obyčejné věci denní potřeby. Nehmotný majetek je naopak ze své podstaty fyzicky neexistující, jedná se pouze o „duševní vlastnictví“, tedy například patenty, autorská práva, nebo třeba zakoupené licence. Do finančního majetku

pak řadíme samotné peníze, ale také cenné papíry a spoření. (Skořepa & Skořepová, 2008)

1.8.2 Rozpočet domácnosti

Aby mohly domácnosti fungovat, musí si sestavit něco, co nazýváme rodinný rozpočet nebo rozpočet domácnosti. Představuje to jakýsi zjednodušený nástroj, díky kterému má domácnost přehled o svých příjmech a výdajích, a může je tak kontrolovat a efektivně reagovat na případné změny. V rozpočtu domácnosti rozlišujeme příjmy a výdaje, které je nutné si všechny důkladně vymezit pro jeho fungování. Jak příjmy, tak výdaje, dělíme na pravidelné a nepravidelné. Hlavním pravidlem rodinného rozpočtu je snaha upravit své výdaje vůči reálným příjmům, aby nedocházelo k zadlužování domácnosti.

Příjmem rozumíme jakoukoliv přijatou peněžní částku domácnosti. Základním příjmem domácností jsou mzdy, tedy peníze obdržené zaměstnancem za vykonanou práci, nebo příjmy z podnikání. Mezi příjmy také patří sociální dávky jako rodičovský příspěvek, podpora v nezaměstnanosti nebo starobní či invalidní důchod. Pokud má domácnost nemovitosti, může z nich obdržet nájemné, nebo mít zisky z přijatých splátek jimi půjčených peněz.

Příjmy dle Šípkové (2011) dělíme ze dvou pohledů, a to z hlediska činnosti a pravidelnosti. Příjmy z hlediska činnosti rozlišujeme jako aktivní a pasivní. Aktivní jsou ty, pro jejichž obdržení musíme něco aktivně vykonat – tedy zejména mzda. Patří sem ale také příjmy závislé na třetí straně, tedy sociální dávky. Pasivní příjmy domácností plynou z jejich majetku a investic. Z hlediska pravidelnosti dělíme příjmy na pravidelné, nepravidelné a nahodilé. Pravidelné získáváme periodicky, např. měsíčně nebo ročně, zatímco nepravidelné jsou nárazové, nelze s nimi na jistotu uvažovat. Můžou to být třeba odměny v práci. Nahodilé příjmy jsou získávány obvykle bez vlastního přičinění a zcela náhodně, jako je výhra v soutěži.

Naproti příjmům stojí výdaje domácností. Domácnosti vydávají finanční prostředky k uspokojování vlastních potřeb. Výdaj tak lze označit jako úbytek peněžních prostředků. Výdaje rozlišujeme do 4 skupin, a to na:

1. Nezbytné – slouží k udržení základního chodu domácnosti. Musí být vždy zaplacené, jinak hrozí vážné existenční problémy. Jedná se např. o nájem, splátky půjček nebo peníze na potraviny.
2. Zbytné – jsou to výdaje na uspokojení vedlejších potřeb, jako je kultura nebo fyzický majetek pořízený za účelem zábavy. Těchto výdajů se domácnosti mohou dočasně vzdát, a tím tak ušetřit na výdaje nezbytné.
3. Nepravidelné – Nejsou součástí rozpočtu pravidelně každý měsíc, ale je nutné počítat s jejich vznikem a tvořit si rezervy na jejich pokrytí. Bývají obvykle vyšší, jsou spojeny s různými nahodilými událostmi, jako poruchy na spotřebičích nebo škody na majetku.
4. Investiční – mají sloužit k budoucímu zajištění příjmů. Jsou to tak obvykle výdaje za nákup cenných papírů. Tento druh výdajů nebývá častý, neboť pro porozumění jeho principu je třeba vyšší znalosti problematiky.

Po odečtení výdajů od příjmů dostáváme výsledné hospodaření domácnosti za zvolené a sledované období. Hospodaření domácnosti může být trojího druhu, a to přebytkové, vyrovnané a schodkové (deficitní). (Kašová & Istenčin, 2012, s. 17) Pokud jsou příjmy vyšší než výdaje, hovoříme o přebytkovém rozpočtu domácnosti. Vyrovnaný rozpočet je takový, kde se příjmy rovnají výdajům. Pokud jsou však výdaje vyšší než příjmy, dochází k vzniku schodkového, neboli deficitního rozpočtu domácnosti.

Přebytkový rozpočet je samozřejmě optimální pro každou domácnost. S takovýmto rozpočtem domácnost správně hospodaří a dosahuje úspor. Tento přebytek by pak měl být vhodně investován, aby došlo k jeho zhodnocení. Vyrovnaný rozpočet nepředstavuje v krátkém časovém úseku problém, ale z dlouhodobého hlediska je rizikový, neboť domácnost nevytváří finanční rezervy, a nebude tak schopna reagovat na nečekané nárazové výdaje. Hrozí tak snadný pád do rozpočtu schodkového.

Deficitní rozpočet je již výrazným problémem pro domácnost. Pokud má dlouhodobě vyšší výdaje než příjmy, musí se nezbytně začít zadlužovat, aby mohla uspokojit svoje potřeby. Toto zadlužování vede k velkému množství negativních důsledků, které budou rozebrány v následující kapitole.

2 Negativní důsledky nedostatečné finanční gramotnosti

Důkladné finanční vzdělávání je zásadním prvkem v ochraně spotřebitele na finančních trzích, proto je jedním ze základních pilířů ministerstva financí k ochraně spotřebitele. Pouze dostatečně vzdělaný a informovaný občan je plnohodnotným účastníkem na finančních trzích a je schopen činit zodpovědná a samostatná rozhodnutí, týkající se jeho financí. Finanční vzdělávání v neustále se rozvíjející oblasti finančních produktů a služeb je podstatné pro zajištění sebe i své rodiny jak v současnosti, tak i ve stáří. V širším pohledu se nejedná pouze o zájmy jednotlivce, ale i o sociální a ekonomický vývoj celé společnosti, zejména co se týká neustále rostoucího zadlužování se domácností.

Nedostatečné finanční vzdělávání může vést až ekonomické krizi, jak se nedávno ukázalo v USA, kde slabá úroveň finanční gramotnosti byla jedním ze spouštěčů ekonomické krize. Absence finanční gramotnosti má své následky také u obyvatel České republiky, byť ne tak drastického a celostátního významu. Význam zvyšování finanční gramotnosti populace také potvrdily výsledky odborných diskuzí obou komor Parlamentu České republiky.

Nedostatečná úroveň finanční gramotnosti má za následek mnoho dopadů, z nichž některé mohou velmi výrazně zasahovat do každodenního fungování jedince. Nejčastější dopady jsou úvěry, lichva a dluhová past, které se velmi často zásadně projevují také v sociálním postavení jednotlivce.

2.1 Úvěry

Pokud si půjčujeme finanční prostředky, tak půjčenou částku, kterou máme postupně splácet, označujeme jako dluh. Je to závazek dlužníka vůči osobě nebo instituci, která mu peníze půjčila. Tyto osoby nebo společnosti nazýváme věřitelé. Věřitel poskytuje dlužníkovi úvěr nejen v peněžní formě, ale může to být také ve věcné formě. Tímto způsobem vzniká věřiteli pohledávka.

Dluhy lze rozdělit na dva typy – špatný dluh a dobrý dluh. Dobrý dluh je takový, který napomáhá v dlouhodobém časovém měřítku dlužníkovi zvyšovat jeho finanční majetek a zlepšuje jeho ekonomickou situaci. Pokud hovoříme o dobrém dluhu, dlužník dokáže půjčené prostředky využít tak, aby pro něj do budoucna vytvářely vyšší příjem. Takové

dluhy vznikají obvykle při investici do podnikání nebo bydlení, eventuálně také do vzdělávání. Pokud mluvíme o špatném dluhu, je to takový dluh, kdy dlužníkovi v dlouhodobém měřítku výrazněji a rychleji rostou výdaje než příjmy. Obvykle to jsou situace, kdy si dlužník půjčí prostředky, aby si uměle navýšoval životní úroveň, ačkoliv jeho reálné příjmy tomu neodpovídají. Typicky jsou to půjčky na dovolenou nebo drahé spotřební zboží.

Nejběžnější formou půjčky finančních prostředků je spotřebitelský úvěr. Tyto typy úvěrů poskytují jak bankovní instituce, tak nepřeberné množství nebankovních institucí. Rozdíly mezi těmito subjekty jsou zásadní. Zatímco bankovní instituce mají zájem o řádné splácení a zkoumají schopnosti klienta svůj dluh uhradit, nebankovní společnosti půjčují velmi často bez skutečného zájmu o klientovo řádné splácení. Úvěr poskytují i žadatelům, kterým bankovní instituce nejsou ochotny půjčit, neboť je vyhodnotily jako problémové s neschopností řádně splácet. Hlavním zájmem nebankovních institucí je právě špatná platební schopnost klienta, neboť profitují právě na velkém úroku, a vysokým sankcím a penalizacím za pozdní splácení.

2.2 Lichva

V předchozím odstavci zmiňované nebankovní instituce se zájmem na nesplácení klientů a zaměřením na zisk díky vymáhání nadměrných sankcí a úroků označujeme jako lichvu. Z historického hlediska bylo půjčování peněz na úrok považováno za neoprávněné obohacování se již od středověku. Mnoho náboženství toto chování považovalo přímo za hřích. Před rokem 1989 v období centrálně plánované ekonomiky bylo půjčování peněz pouze v roli státu, soukromí věřitelé půjčovali pouze nelegálně. Stát v té době půjčoval bez zájmu na zisku, obvykle přímo bezúročně nebo jen s minimálním úrokem. Nejznámější byly v té době tzv. novomanželské půjčky pro pomoc v řešení bytové situace mladých manželských párů. Až s nástupem tržní ekonomiky došlo k velkému rozvoji finančních služeb, včetně soukromého, nebankovního a málo kontrolovaného sektoru. Lichva je však stále chápána jako nežádoucí jev pro společnost a je součástí trestních zákoníků v mnoha nejvyspělejších zemích světa. V některých západoevropských státech je hranice lichvy stanovena jako procentuální odchylka od průměrných tržních úroků, v jiných státech je stanovena

pevně, například ve Švýcarsku je maximální hranice u spotřebních úvěrů stanovena na 15 %. V Česku takováto hranice stanovena není.

I v České republice však na lichvu pamatuje přímo zákon, a to konkrétně občanský zákoník, zákon č. 89/2012 Sb., kde § 1796 říká, že *„neplatná je smlouva, při jejímž uzavírání někdo zneužije tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti druhé strany a dá sobě nebo jinému slíbit či poskytnout plnění, jehož majetková hodnota je k vzájemnému plnění v hrubém nepoměru.“*

Tato právní úprava však má určité nedostatky. Občanský zákoník sice zakazuje jednání proti dobrým mravům a pamatuje i na úpravy lichvy, ale přesto umožňuje subjektům jednání přímo spojená s lichvou. Umožňuje požadovat úroky z úroků, sjednávat propadnou zástavu, nebo stanovovat nepřiměřeně vysoké výše smluvních pokut za neplnění sjednaných podmínek. Také je možné stanovovat výši úroků a úvěrů teoreticky v jakékoliv výši.

Dříve byla lichva viditelná a jasná i pro neznalé a nezkušené občany, ale s popularizací tohoto nebezpečí je mezi občany přeci jenom vyšší obezřetnost. Lichváři se proto uchylují k určitým trikům, jak zmást a oklamat své klienty. Mezi nejčastější triky nebankovních poskytovatelů úvěrů patří podmínka krytí malé půjčky velmi vysokým zajištěním. I úvěry ve výši menší než 100 000 Kč je nutné krýt například nemovitostí. Pak již stačí velmi málo k tomu, aby spotřebitel snadno přišel o vlastní rodinný dům poté, co přestane splácet a nabíhá mu smluvní pokuta. Taková nemovitost totiž pak končí v exekuci a v exekuční dražbě se prodá výrazně pod cenou, čímž spotřebitel přijde o velkou část hodnoty jeho majetku.

Dalšími typickými triky jsou smlouvy, kde je bez předchozího upozornění uvedena výše úroků za den. Finančně negramotný spotřebitel si pak tohoto detailu nevšimne, a smlouvu v domnění, že je pro něj úvěr výhodný, na místě bez právní konzultace podepíše. Často také bývají celkové náklady za poskytnutí půjčky ve smlouvě šikovně skryty, takže spotřebitel nakonec kromě samotného dluhu a úroků splácí také velké množství vysokých poplatků, o kterých vůbec nevěděl. Tyto firmy také často v případě, že má klient již nesplacenou částku a narůstá mu penále, přichází splátky považují jako zaplacení onoho penále, nikoliv dlužné částky, čímž dluh neubývá, ale naopak roste, a

díky tomu se stále načítá nové a nové penále a sjednané sankce, aniž by na to klienta upozornily.

2.3 Dluhová past

Stále častěji se lidé dostávají do situace, kterou označujeme jako dluhová past. V podstatě se jedná o situace, kdy lidé čerpají úvěry, jejichž splácení je nadměrně zatěžuje, a nejsou schopni tuto finanční zátěž dlouhodobě vydržet. V lepším případě nedokáží našetřit finanční rezervu do budoucna, v tom horším ani nejsou schopni plně splácet své závazky a zároveň pokrýt základní životní náklady. Jsou proto nuceni si brát další půjčky, pokud dojde k náhlé nutnosti jednorázových finančních nákladů, jako například porucha automobilu, nebo si musí půjčit další peníze jen proto, aby mohli vůbec splácet předchozí úvěr. Tyto příčiny označujeme jako vnitřní příčiny dluhové pasti. Toto chování je typické právě pro občany s nedostatečnou finanční gramotností, neboť nedokáží zvážit důsledky svého chování. Do dluhové pasti se ale může dostat i člověk, který je finančně gramotný. I když má tzv. dobrý dluh a své finanční závazky zvládá, může stejně nastat situace, kdy své finanční závazky nezvládá. Nejčastěji se tak děje, pokud dojde k náhlé a neočekávané ztrátě zaměstnání nebo k dlouhodobé nemoci. Tyto příčiny označujeme jako vnější příčiny dluhové pasti.

2.4 Sociální dopady

Zmíněné důsledky nedostatečné finanční gramotnosti a nezodpovědného chování občanů má za důsledky také výrazné sociální dopady, zejména pak hovoříme o tzv. sociálním vyloučení. Balabán (2011, s. 65) popisuje sociální vyloučení jako proces, „*při kterém dochází k postupnému oddělování, vyčleňování jedinců či skupin obyvatelstva ze sociálního, ekonomického a kulturního života společnosti v důsledku nedostatečného přístupu nejen k rozdělování bohatství, ale i k dalším zdrojům ve společnosti jako jsou zaměstnání, vzdělávání, bydlení, zdravotní péče a sociální ochrana. Společnost se tím dělí na ty, co jsou uvnitř a na ty co jsou vně společnosti.*“

Riziko sociálního vyloučení je vyšší zejména u jedinců, kteří patří do některé z ohrožených sociálních skupin obyvatel, a to zejména:

- Osoby se zdravotním postižením
- Osoby s nízkou odbornou kvalifikací

- Osoby žijící v znevýhodněných oblastech s vysokou nezaměstnaností
- Osoby s nízkým vzděláním
- Příslušníci etnických skupin
- Migranti
- Dlouhodobě nezaměstnaní

Tato míra rizika se pak ještě stupňuje v případě, že jedinec patří do několika těchto skupin zároveň. Takový jedinec pak může mít velké finanční problémy a je cílovou skupinou subjektů, které poskytují nebankovní půjčky. Tímto způsobem u nich právě dochází k výše zmíněné problematice úvěrů a lichvy, čímž se sociální vyloučení nadále stupňuje.

3 Výuka finanční gramotnosti na ZŠ

Zvyšování úrovně finanční gramotnosti občanů je nezbytnou podmínkou pro ochranu spotřebitelů jak na finančních trzích, tak v běžném životě. Plně finančně gramotný a dostatečně informovaný občan je totiž schopen se samostatně, a zejména zodpovědně, rozhodovat, jak nakládat s finančními prostředky, a za svá rozhodnutí přijímat plné následky.

Vzdělávání v tomto směru také v důsledku vede k předcházení zadlužování občanů, pochopení důležitosti a principu zajišťování se na stáří, a také chápání základních principů fungování jak světové, tak české ekonomiky.

Škola by teda z tohoto důvodu měla být základní institucí, kde se žáci naučí podstatné znalosti o finančních záležitostech a rozhodování, jak nakládat s vlastními peněženými prostředky a majetkem. Také by se zde měli seznámit s produkty finančních institucí a principem jejich fungování. Cílem by tedy mělo být, aby se žáci naučili hospodařit se svými financemi a majetkem tak, aby v budoucnu dokázali samostatně fungovat a nestávali se obětmi dluhových a finančních pastí.

3.1 Historie výuky finanční gramotnosti

Ministerstvo financí ve spolupráci s Ministerstvem školství a Ministerstvem průmyslu a obchodu vytvořilo standardy finanční gramotnosti již v roce 2007. Ty popisovaly cílový stav finančního vzdělávání, tj. očekávané znalosti a dovednosti absolventů škol v oblasti osobních financí. Pro střední vzdělávání byl standard povinně zakomponován od roku 2007 až do roku 2010 do všech rámcových vzdělávacích programů, podle nichž střední školy vytvořily své vlastní školní vzdělávací programy. Výuka finanční gramotnosti nabíhala ve středním vzdělávání postupně od září 2009.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání umožňuje učitelům vyučovat danou problematiku v rámci oblastí Matematika a její aplikace, Člověk a jeho svět, Výchova k občanství, Člověk a svět práce. Povinnou součástí Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání se stala finanční gramotnost od 1. září 2013.

Dne 20. 7. 2017 zveřejnilo Ministerstvo financí revidovaný Standard finanční gramotnosti, jehož obsah je nyní postupně zaváděn v rámci aktualizace a budoucí revize

Rámcového vzdělávacího programu postupně do školních vzdělávacích programů jednotlivých škol.

3.2 Zavádění výuky finanční gramotnosti do RVP pro ZŠ

Ve většině současných vzdělávacích dokumentů je nyní kladen hlavní důraz na to, aby byli žáci v povinné školní výuce směřováni k samostatnému a zodpovědnému ekonomickému myšlení a uvažování. Hlavní pozornost je pak věnována finančnímu vzdělávání. K němu postupně a systematicky dochází na základě důležitých materiálů vypracovaných odborníky napříč sektory. Jejich hlavním společným záměrem je přispět ke zvýšení finanční gramotnosti občanů ČR a jejich přístup k financím.

Způsob zařazení finanční gramotnosti do výuky je v kompetenci jednotlivých škol. Témata jsou zařazována v celém průběhu základního i středního vzdělávání. Školy zařazují témata finanční gramotnosti do stávajících předmětů – zpravidla do matematiky, základů společenských věd, rodinné výchovy, výchovy k občanství, světa práce. Výuku lze realizovat také ve formě školních projektů na téma finanční gramotnost. Poslední formou realizace výuky finanční gramotnosti je vytvoření specializovaného předmětu v rámci povinné nebo disponibilní časové dotace.

3.3 Standard finanční gramotnosti

Dne 20. 7. 2017 zveřejnilo Ministerstvo financí revidovaný Standard finanční gramotnosti. Tento standard stanovuje cílovou úroveň finanční gramotnosti pro žáky základních a středních škol. Změny oproti Standardům finanční gramotnosti z roku 2007 jsou především v tématech týkajících se bezhotovostních transakcí, ochrana osobních údajů, dovednost posoudit nabídky služeb a zboží, schopnost sestavení rozpočtu a porovnání majetku a závazků, úročení, krátkodobé a dlouhodobé plánování, porovnávání současných finančních produktů, zabezpečení se na stáří, vznik a rizika půjček, důsledky nesplácení půjček a řešení zadlužení a předlužení.

Na této úpravě Standardu finanční gramotnosti intenzivně pracovala pracovní skupina tvořená zainteresovanými členy pracovní skupiny pro finanční vzdělávání pro MF a dalších pozvaných odborníků na výuku finanční gramotnosti na základních a středních školách, zejména zástupci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Východiskem pro tyto standardy finanční gramotnosti byly dokumenty o kompetencích finanční gramotnosti 15 až 18 letých a dospělých celosvětové sítě pro finanční vzdělávání organizace INFE (International Network on Financial Education) spadající pod OECD. Vycházelo se také ze slovenských standardů finanční gramotnosti a z nově nabytých skutečností, které se objevily na finančních trzích během posledních 10 let od poslední revize Standardu finanční gramotnosti. (Aktualizace Standardu finanční gramotnosti, 2017)

Tento aktuální standard finanční gramotnosti bude implementován do rámcových vzdělávacích programů při jejich nejbližší úpravě. Národní ústav pro vzdělávání doporučuje základním a středním školám, aby v přechodném období svůj školní vzdělávací program upravily nebo doplnily. V případě změny školního vzdělávací programu podle revidovaného standardu finanční gramotnosti bude tato úprava také v souladu se současným rámcovým vzdělávacím programem. (Aktualizace Standardu finanční gramotnosti, 2017)

3.4 Teoretická podoba finanční gramotnosti na základních školách

V současné podobě výuky finanční gramotnosti jsou tři úrovně vzdělávání – 1. stupeň základní školy, 2. stupeň základní školy a střední školy, přičemž každá následující vyšší úroveň zahrnuje osvojení a zopakování všech okruhů a témat nižší úrovně a jejich postupné prohlubování.

Vzdělávání probíhá ve 4 základních tematických okruzích:

1. Nakupování a placení
2. Hospodaření domácnosti
3. Přebytek rozpočtu domácnosti
4. Schodek rozpočtu domácnosti

Při správném osvojení těchto tematických okruhů se očekávají od absolventů základních škol následující výstupy: (Standard finanční gramotnosti 2017, 2017)

1. Je si vědom všech svých práv a dokáže je uplatnit, zároveň plní včas veškeré své povinnosti a závazky
2. Finančními problémy se zabývá a řeší je včas
3. Udržuje si úplný přehled o vlastních výdajích a příjmech

4. Svoji životní úroveň má nastavenou úměrně svým finančním možnostem, které respektuje
5. Plně rozumí výhodám a nutnosti finančního plánování
6. Zajišťuje a vytváří finanční rezervy pro svoji potřebu a s dostatečným předstihem (je-li to možné) řeší zabezpečení na dobu, kdy nebude schopen dosahovat pravidelných příjmů na pokrytí svých výdajů
7. Eviduje a uchovává veškeré důležité doklady a chrání své osobní údaje před zneužitím
8. Vlastní dluhy splácí včas a v jejich plné výši
9. Postupně směřuje k zajištění finanční prosperity

To vše je rozděleno do dvou úrovní vzdělávání, rozlišuje se první a druhý stupeň základní školy, proto i v této práci bude toto dělení respektováno a rozebíráno jak odděleně, tak v celku pro absolventa základní školy.

3.4.1 Nakupování a placení

První stupeň se zabývá používáním peněz. Jde jednak o hotovostní peníze, tak i o základní princip bezhotovostní peníze. Následuje odhadování a kontrolování ceny nákupu a dokladu k němu vystavenému, případně i o kontrolu vrácené hotovosti zpět. Očekávaným výstupem je také schopnost při nákupu srovnávat zboží dle ceny, eventuálně i dle jednotkové ceny.

Druhý stupeň prohlubuje znalosti o bezhotovostních penězích. Jsou popsány výhody a možná rizika bezhotovostních plateb a je vysvětleno, jakým způsobem bezpečně bezhotovostně platit. Jsou popsány odlišnosti debetní a kreditní karty a jejich omezení a výhody. Absolvent základní školy také zná možnosti kontroly pohybu a stavu finančních prostředků na účtu v bance. Po zvládnutí bezhotovostního placení následuje tematický okruh nakupování.

Je vysvětleno stanovování ceny na základě nákladů, poptávky a konkurence. Na konkrétních příkladech žák pochopí, jakým způsobem reklamovat zboží či službu při nespokojenosti s produktem a na koho se obrátit v případě stížnosti či sporu při neshodě u řešené reklamace. Novým tématem je inflace a její vliv na budoucí hodnotu peněz. Žák je také seznámen a řádně poučen o nekalých obchodních praktikách, které dokáže popsat a bránit se jejich vlivu. (Standard finanční gramotnosti 2017, 2017)

3.4.2 Hospodaření domácnosti

Do páté třídy prvního stupně jsou probrány základy hospodaření domácnosti. Konkrétně se děti učí porovnávat své potřeby se svými přáními s ohledem na finanční možnosti rodiny. Dovedou také sestavit jednoduchý rozpočet, na konkrétních příkladech rozlišit přebytkový, vyrovnaný a schodkový rozpočet. Dokáží také navrhnout a uvést základní příklady zvýšení příjmů a snížení výdajů.

Na druhém stupni se žák naučí sestavit rozpočet jednotlivce i celé domácnosti, přičemž dokáže odlišit čistý a hrubý příjem. Naučí se rozlišovat pravidelné, nepravidelné a jednorázové příjmy a jejich vliv na rozpočet. Stejně tak dokáže rozlišit pevné, kontrolovatelné a jednorázové výdaje, dovede zvážit jejich nezbytnost. Je schopen porovnat majetek a závazky domácnosti v celkové bilanci. Seznámí se také s finančními službami. Charakterizuje jednotlivé finanční produkty a jejich využití v běžném životě. Umí provést základní výpočty jednoduchého úročení a popsat základní princip složeného úročení. Umí charakterizovat úrok, poplatky a jejich vliv na cenu finančního produktu. Dovede porovnávat finanční produkty, zejména z hlediska rizika a jejich výnosu. Je schopen si stanovit vlastní krátkodobé a dlouhodobé finanční cíle a rozhodnout o způsobu dosažení těchto cílů, přičemž odhadne rizika ohrožující dosažení těchto cílů a navrhne způsob, jak tato rizika zmírnit. (Standard finanční gramotnosti 2017)

3.4.3 Přebytek rozpočtu domácnosti

Na prvním stupni jsou uvedeny pouze základní vlastnosti spoření, zejména důvody, proč by měl jednotlivec spořit. Jsou také uvedeny základní příklady, jak lze spořit. Na druhém stupni se odliší spotřeba, úspory a investice, jejich možnosti využití. Žák dovede v konkrétním příkladu navrhnout možné řešení přebytku rozpočtu. Jsou popsány a vysvětleny odlišné druhy pojištění a jeho význam pro domácnosti a jednotlivce. Tyto znalosti dokáže uplatnit v konkrétním příkladu a navrhnout vhodné využití pojištění. (Standard finanční gramotnosti 2017, 2017)

3.4.4 Schodek rozpočtu domácnosti

První stupeň objasní vznik dluhů a důležitost jejich včasného splácení. Jsou vysvětleny rizika půjček a je rozebráno, v jakém případě je vhodné si půjčit a kdy nikoliv. Jsou

uvedeny příklady, jak si správně a bezpečně půjčit, pokud je to vzhledem k situaci nezbytné nebo vhodné.

Žák druhého stupně se naučí, jak řešit schodek rozpočtu domácnosti. Dovede rozhodnout, v jaké situaci je vhodné či nevhodné si půjčit a na základě nastalé situace porovná nabídky úvěrů. Dovede uvést příklady spotřebitelských úvěrů z běžného života, vysvětlí postup získání úvěru, včetně posouzení schopnosti tento úvěr splácet. Nezbytnou součástí probrané látky jsou důsledky nesplácení vlastních dluhů. Jsou vysvětleny příčiny a důsledky nesplácení závazků, metody a postupy jejich následného vymáhání od domácností. Žák v příkladu dokáže navrhnout řešení zadlužení a vysvětlit, jak se vyvarovat případnému předlužení. (Standard finanční gramotnosti 2017, 2017)

3.5 Neekonomické aspekty ve výuce finanční gramotnosti

Výuka finanční gramotnosti, jakkoliv pojatá v rámci RVP, by měla být předmětem nebo součástí předmětu, v němž by učitelé měli připravit žáky na řešení jak každodenních, tak zásadních ekonomických rozhodnutí v jejich životech. Vzhledem k tomu, že oblast financí sehrává v našich životech podstatnou roli, měl by být vyučující schopen celkového širšího pohledu na výuku této problematiky a řešení těchto situací z více pohledů, nejen čistě z ekonomického. Žáci by měli být seznámeni zejména také s etickými aspekty při výchově k ekonomickému myšlení a chování, protože ačkoliv je v současné moderní společnosti kladen důraz na jednotlivce a jeho schopnosti a vědomosti, stále je člověk závislý na prostředí, ve kterém žije, a okolních lidech.

Finanční vzdělávání by pak i podle samotného Národního programu rozvoje vzdělávání v ČR nemělo vést jen k rozvoji kognitivních schopností, ale k celkovému rozvoji osobnosti a k osvojení všech sociálních, morálních, ekologických a dalších hodnot.

„Finanční gramotnost jako součást ekonomické gramotnosti tvoří jednu ze složek tzv. klíčových kompetencí, tedy znalostí, dovedností a hodnotových postojů, které by měl občan mít, aby se dokázal uplatnit v současné společnosti.“ (Systém budování finanční gramotnosti na ZŠ a SŠ, 2007, s. 8)

Hlavním aspektem rozhodování v ekonomických otázkách se obvykle označuje kritérium založené na dosahování zisku. Bohatství se v dnešní společnosti stalo symbolem úspěchu a je považováno za důležitější, než tomu bylo v dřívějších dobách, a

ve velké řadě případů se považuje za rozhodující, potažmo jediný úspěšný výsledek v řešení ekonomických otázek. Ekonomické kritérium rozhodování hraje v moderních ekonomikách důležitou roli. Dle Národního programu pro rozvoj vzdělávání by měla vzdělávací soustava v dnešní společnosti výrazně přispívat ke konkurenceschopnosti národní ekonomiky a prosperity společnosti. Vzdělávací soustava země totiž díky svým funkcím ovlivňuje nejen kvalifikaci a pružnost pracovní síly, ale také schopnost změn a rozvíjení nových technologií.

Zaměření pouze na toto kritérium však s sebou přináší řadu úskalí, neboť při detailnějším pohledu na fungování ekonomiky nacházíme rozdíly v uvažování lidí, zaměřených pouze na efektivní dosahování ekonomických výsledků, oproti těm, kteří zapojují do uvažování a plánování i jiné aspekty, např. etické nebo ekologické.

V samotném ekonomickém aspektu rozhodování je patrná velká dávka sobectví a bezohlednosti vůči okolí. Pokud by se tyto aspekty uplatňovaly i v běžných aktivitách jednotlivce, bylo by velmi obtížné fungování společnosti v mezilidských vztazích. Jak uvádí Tichá (2008), *„jednoznačné zdůrazňování a vyzdvihování pouze úzce pojaté výchovy k ekonomickému myšlení a rozhodování, která by vedla k upřednostnění jen ziskového kritéria rozhodování, může směřovat k zavádějícím, až k negativním výsledkům. Jednotlivec či sociální skupina, která je až příliš ziskuchtivá se může dostat do konfliktu se zájmy ostatních jedinců ve společnosti.“* Proto by učitelé neměli své žáky směřovat pouze k samostatnému ekonomickému uvažování, ale ke komplexnímu a zodpovědnému rozhodování, které bude zvažovat i další kritéria, např. zejména etické.

Etické kritérium při rozhodování je neméně důležité, neboť závažná rozhodnutí bychom měli činit nejen s ohledem na vlastní zájem, ale také s určitou mírou ohledu vůči svému okolí a lidem kolem nás. Protože jsou rozhodnutí prováděna v rozličných životních situacích a jedná se často o dlouhodobé následky rozhodnutí, měl by každý jedinec věnovat pozornost, zda pouze ekonomický pohled na situaci je ve výsledku nejvýhodnější, pokud zváží veškeré dopady.

Zodpovědná ekonomická rozhodnutí jedinec může konat pouze tehdy, má-li rozvinuty morální zásady vůči sobě a ostatním, jako např. poctivost, spravedlnost, také smysl pro empatii. Vzdělávání ve finanční gramotnosti pouze z ekonomického hlediska

pouze povede k prohlubování touhy po zisku a bude prohlubovat současný konzumní styl života společnosti.

Neméně důležitým aspektem v ekonomickém smýšlení je ekologický aspekt, protože přírodu a životní prostředí nemůžeme ničím jiným nahradit a nevratné poškození může mít nedozírné následky pro další generace. Protože se životní prostředí kolem nás neustále mění, je nezbytné poukazovat i na ekologické aspekty u ekonomického rozhodování již u žáků základních škol, aby se jim tyto zásady dostatečně upevnily co nejdříve, a byli je tak schopni praktikovat v běžném životě. Žáci by si totiž měli uvědomovat svoji vlastní zodpovědnost vůči životnímu prostředí.

3.6 Realizace výuky finanční gramotnosti

V současné době se výuka finanční gramotnosti na základních školách a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií realizuje převážně ve formě průřezového tématu v některých vyučovacích předmětech. Jedná se převážně o vzdělávací předměty ze vzdělávací oblasti Člověk a společnost (Základy společenských věd, Rodinná výchova apod.), oblast finanční matematiky je pak zařazena zpravidla do výuky předmětu Matematika.

Dalším způsobem realizace výuky je využití disponibilních hodin pro zařazení povinně volitelného předmětu Finanční gramotnost. Toto řešení však nezahrnuje 100 % žáků, ale jen tu část, které oblast finanční gramotnosti zajímá. V tomto případě se však také jedná o podstatně hlubší a podrobnější rozpracování jednotlivých témat finanční gramotnosti. Ostatní žáci pak absolvují jen základní minimum podobně jako v předchozí skupině škol.

Poslední možností je pak výuku finanční gramotnosti realizovat ve formě povinného předmětu, kdy je výuka témat finanční gramotnosti z jednotlivých ročníků vyjmuta a soustředěna do jednoho, zpravidla 9. ročníku. Cílem tohoto řešení je zajistit hlubší znalosti finanční gramotnosti žákům před ukončením základní povinné školní docházky a postupem na střední školy. Nevýhodou tohoto systému pak je fakt, že žáci, kteří v průběhu plnění základní povinné školní docházky opakovali některý ročník, výuku finanční gramotnosti neabsolvují. Výhodou pak je, že žáci absolvující tento vyučovací předmět získají základy finanční gramotnosti v uceleném systému jednoleté výuky.

Rozvoj výuky finanční gramotnosti ve školách podporují také některé komerční banky nabídkou nebo podporou různých vlastních nebo cizích projektů, jako např. program Dnešní finanční svět České spořitelny, nebo Finanční vzdělávání ČSOB pro školy od Československé obchodní banky.

4 Výzkum stavu současné úrovně finanční gramotnosti žáků 9. tříd

Za výzkumný cíl své práce jsem si stanovil ověření úrovně finanční gramotnosti žáků 9. tříd a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií. V první části určím cíle a zvolené metody pro můj výzkum, v druhé části popíšu zkoumaný vzorek populace, následně interpretuji a analyzuji zjištěné výsledky. Na závěr této kapitoly stanovím vlastní návrhy na základě analýzy výsledků šetření.

4.1 Cíle a metody výzkumu

Finanční gramotnost tvoří velmi rozsáhlý soubor znalostí a kompetencí, který je v rámci tohoto dotazníkového šetření jen velmi těžko obsažitelný. Cílem dotazníkového šetření úrovně finanční gramotnosti žáků 9. tříd základních škol a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií proto bylo zjistit stav schopnosti cílové skupiny žáků v orientaci nabídky základních druhů finančních služeb na současném finančním trhu. Aby mohli žáci zodpovědně v praktické části dotazníku využít kompetence řešení reálných finančních situací, bylo nutné také ověřit, jaké jsou jejich znalosti z uvedeného tématu.

Bez znalosti základních pojmů nemohou žáci přistoupit k zodpovědnému a uvědomělému řešení reálných životních finančních situací. Tyto znalosti jsou klíčové pro získání kompetencí úspěšného řešení předložených finančních situací. Proto bylo nutné ověřit především úroveň znalostí žáků cílové skupiny a následně kompetence schopnosti řešení reálných situací.

Vzhledem k nutnosti udržet rozumný rozsah dotazníkového šetření, bylo zvoleno větší zastoupení otázek ověřující stav znalostí žáků než otázek ověřující stav získaných kompetencí. V opačném případě by z dotazníkového šetření nebyl zřejmý a jednoduše interpretovatelný stav finanční gramotnosti žáků cílové skupiny (např. do jaké míry žáci uvědoměle řeší předložené otázky).

Pro můj výzkum bylo možné využití dvou metodologických přístupů, kvantitativního a kvalitativního. Ty se od sebe liší způsobem sběru dat. Pro můj výzkum jsem vybral kvantitativní metodologii, konkrétně dotazníkové šetření, koncipované jako klasický školní test. Dotazník patří mezi nejčastější způsoby sběru dat při empirických šetřeních,

a jako ostatní způsoby má své výhody a nevýhody. Hlavní výhoda spočívá ve snadném a poměrně rychlém získávání informací od velkého počtu respondentů, také v nízkých nákladech na samotné šetření, neboť v současné době díky běžně dostupným počítačům a internetového připojení v každé domácnosti lze šetření provádět téměř bez finančních nákladů, nebudeme-li započítávat samotný čas na jeho tvorbu a zpracování. Hlavní nevýhodu je možné spatřovat zejména v možnosti uvedení cíleně nepravdivých a neúplných informací. Sporným prvkem dotazníkového šetření je anonymita. V některých choulostivých nebo osobních otázkách může být výhodná, protože respondent bude odpovídat pravdivě, na druhou stranu ale může anonymita svádět k nepoctivosti a nespolehlivosti.

Můj dotazník tvořilo 21 otázek různých typů rozdělených do 5 tematických okruhů. Všechny otázky byly uzavřené, neboť pro výzkum ve vybraném segmentu populace se tento typ osvědčil jako vhodnější. Šetření probíhalo v měsíci březnu roku 2018.

4.2 Popis zkoumaného vzorku populace a jeho specifika

Zkoumaný soubor je tvořen žáky 9. tříd a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií v Karlovarském kraji, konkrétně v okrese Cheb. Celkem se výzkumu zúčastnilo 115 respondentů.

Vzhledem k tomu, že zkoumaný vzorek populace jsou v podstatě stále ještě děti, ovlivněné nastupující pubertou, je nutné počítat s mnohem větší mírou záměrně uvedených nepravdivých nebo neúplných údajů, než při práci s dospělou populací. Také je zde menší ochota dobrovolně vyplňovat jakékoliv testy nebo dotazníky související se vzděláváním. Díky tomu, že vyplnění dotazníků přímo ve vyučovací hodině pod přímým pedagogickým dozorem mi umožnily pouze dvě základní školy, bylo nutné získat ostatní respondenty pomocí elektronické distribuce přes sociální sítě. Ochota věnovat se této činnosti a pravdivě odpovídat na tyto otázky ve volném čase u dětí pak rapidně klesá.

4.3 Interpretace a analýza výsledků

Dotazník byl vytvořen v prostředí Google Suite s použitím nástroje Google Formuláře. Dotazníkové šetření probíhalo anonymně bez sběru osobních dat respondentů.

Publikované grafy jsou převzaty z vyhodnocení vytvořeného dotazníku službou Google Formuláře.

Výsledky vyhodnocuji nejprve po jednotlivých tematických okruzích a otázkách, následně celkově.

I. Běžný účet

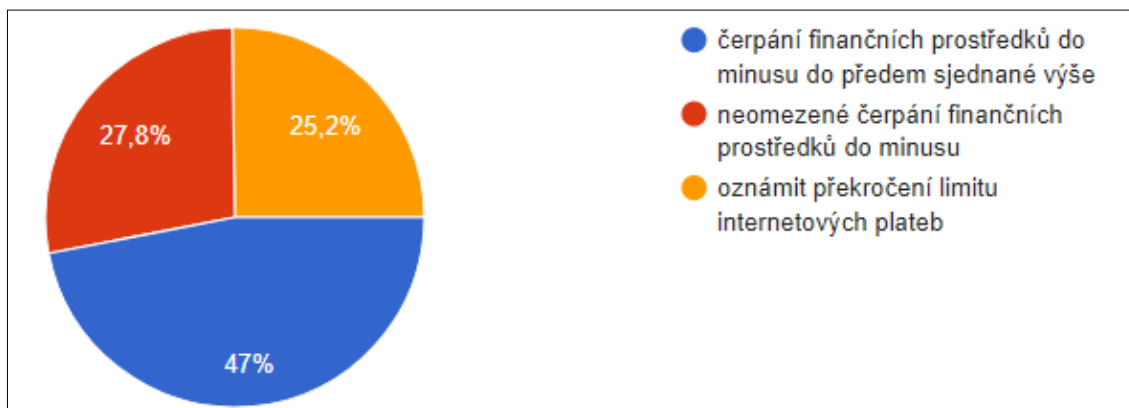
Součástí běžného účtu bývá často také spořicí účet, který má zpravidla následující vlastnosti:

Graf 1 Vlastnosti spořicího účtu

Otázka testovala základní znalosti žáků o vlastnostech běžného účtu, který již řada z nich má v některé ze současných komerčních bank zřízen. Správné vlastnosti jsou vyšší úročení než běžný účet a oddělení finančních prostředků na obou účtech z důvodu ochrany před zcizením uvedla jen menšina respondentů. Žáci tedy nemají potřebné vědomosti o principech fungování spořicího účtu.

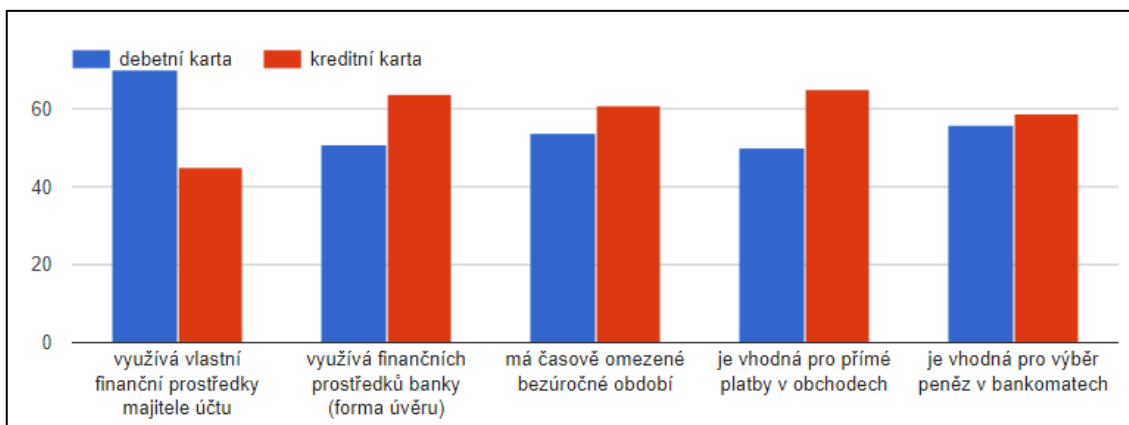
Kontokorent je služba běžného účtu, která umožní majiteli:

Graf 2 Kontokorent

Kontokorent je služba, která umožňuje čerpání finančních prostředků do minusu do předem sjednané výše. Necelá polovina žáků zvolila tento správný význam uvedené služby běžného účtu. Jedná se zároveň o rizikovou službu, neboť se jedná o jinou formu úvěru.

Pro využívání vlastních finančních prostředků k bezhotovostnímu placení v obchodech a výběru peněz z bankomatů vydávají banky majiteli běžného účtu platební karty. Označ jejich vlastnosti:

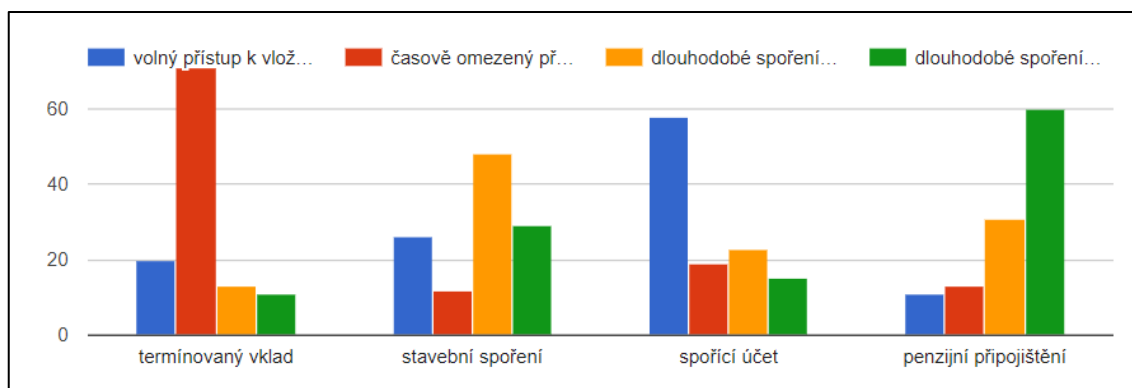
Graf 3 Platební karty

Otázka sledovala znalosti žáků o platebních kartách, především druhy použitých finančních prostředků a způsobu jejich využívání. Při finančních transakcích debetní platební kartou její majitel využívá svých vlastních finančních prostředků na běžném účtu, hodí se pro přímé platby u obchodníka a výběr hotovosti z bankomatů. Kreditní platební karta využívá finančních prostředků banky (jedná se o formu úvěru), hodí se

pouze pro přímé platby u obchodníka, výběry z bankomatů jsou zatíženy vysokými poplatky. Graf dokládá, že znalosti žáků o obou druzích platebních karet nejsou příliš dobré.

II. Spoření

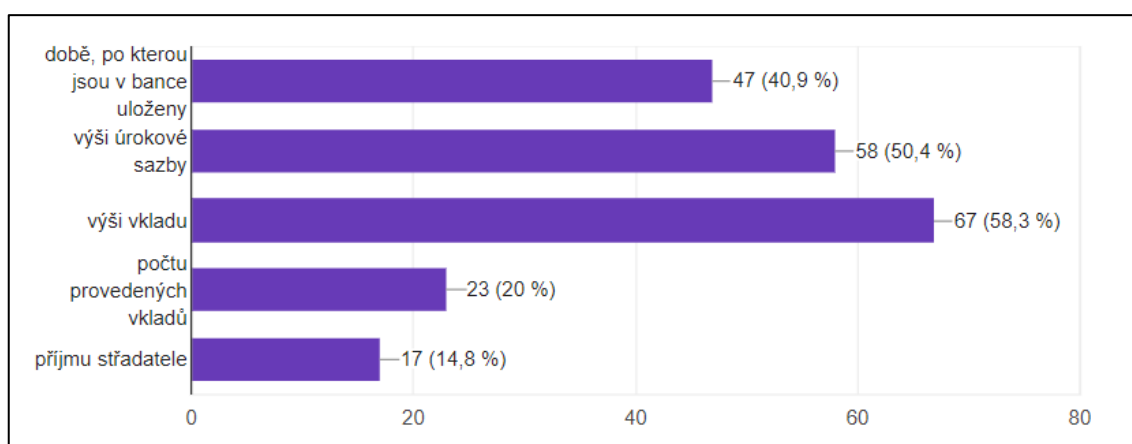
Nejběžnějšími formami spoření v současnosti jsou:

Graf 4 Formy spoření

Cílem otázky bylo zjistit přehled žáků o vlastnostech nejběžnějších forem spoření. U každého druhu žáci označili, zda je volný přístup k vloženým finančním prostředkům a zda se jedná o dlouhodobé formy s různými podporami. Přehled žáků o vlastnostech vybraných produktů je vcelku dobrý s výjimkou stavebního spoření.

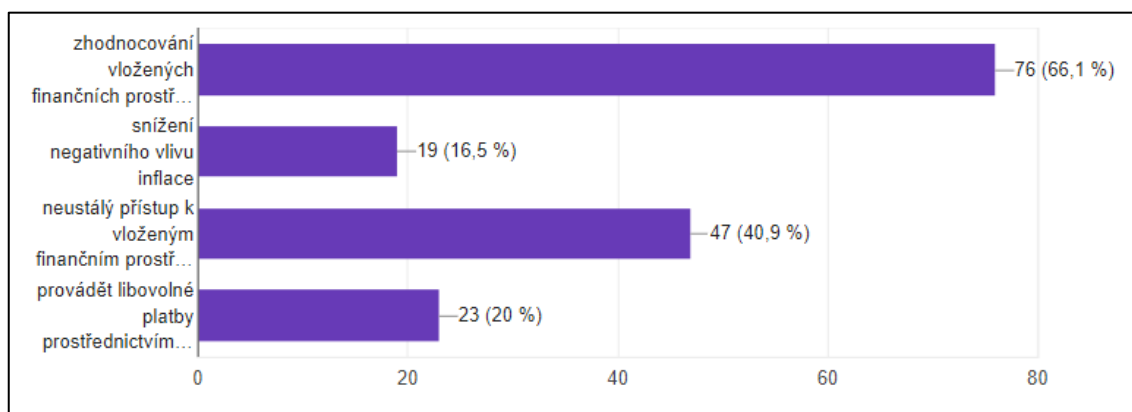
Podstatou spoření je, že banka střadatelům zaplatí za vložené finanční prostředky úrok, který je závislý na:

Graf 5 Úročení

V této otázce se jednalo o zjištění stavu znalostí fungování spoření, konkrétně na čem závisí výše úroku připisovaného ke vkladu. Většina žáků označila správné možnosti, kupodivu si však řada respondentů myslí, že výše úroku závisí na příjmu střadatele a počtu vkladů.

Spoření je bankovní služba, která umožňuje:

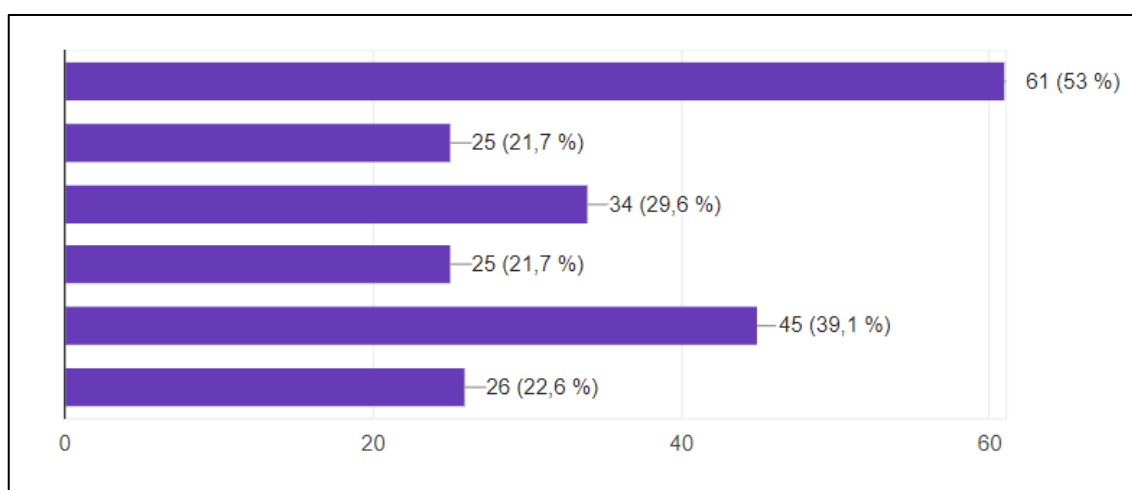

Graf 6 Vlastnosti spoření

Otázka měla zjistit povědomí žáků o možnostech využití spoření. Správné odpovědi jsou, že spoření umožňuje zhodnocení vložených finančních prostředků a snížení negativního vlivu inflace.

III. Půjčky

Predátorské úrokování (lichva) se vyznačuje:

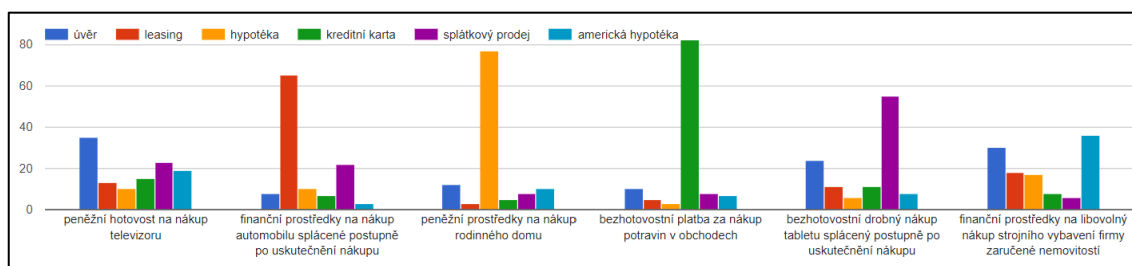

Graf 7 Lichva

Důležitou kompetencí běžného spotřebitele je také schopnost rozeznání predátorského úrokování, tzv. lichvy. Žáci dle rozložení grafu většinou poznali vysokou úrokovou míru a vymáhání dlužné částky násilím nebo vydíráním. Větší problémy žákům působilo rozeznání zpravidla velmi krátkého úrokovacího období.

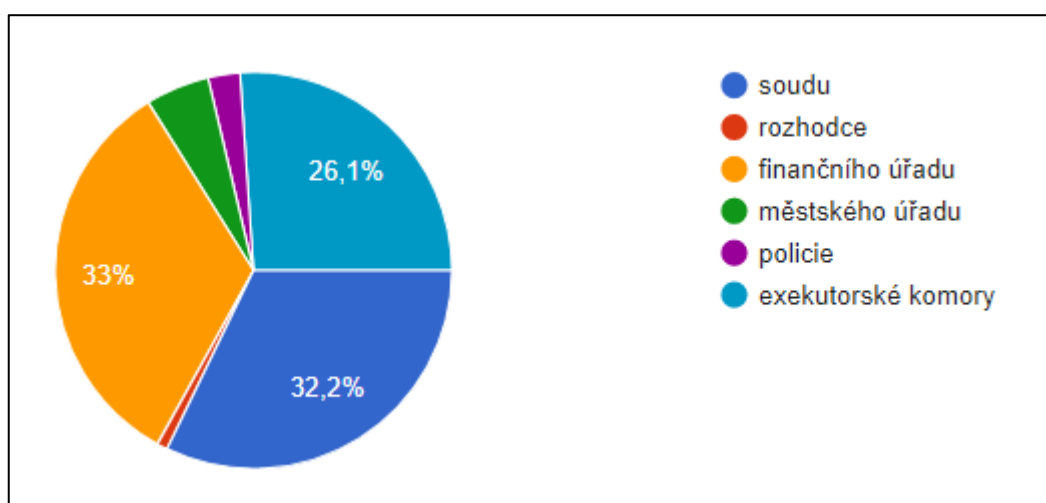
Označ správné popisy jednotlivých druhů půjček:

Graf 8 Druhy půjček

Touto otázkou byla testována znalost přednostního využití základních druhů půjček v běžných životních situacích. Žáci dle zřejmých výsledků z grafu určili správně využití leasingu, kreditní karty a hypotéky, s menšími problémy pak splátkový prodej. Největší problémy představovaly úvěr a americká hypotéka, se kterou se ale v reálném životě setkají jen zřídka. Přesto je znalost americké hypotéky řazena mezi kompetence, které mají žáci základní školy získat, proto byla také zařazena do tohoto dotazníku.

V případě neschopnosti splácení dluhů je dlužná částka vymáhána ve formě exekuce na základě rozhodnutí:

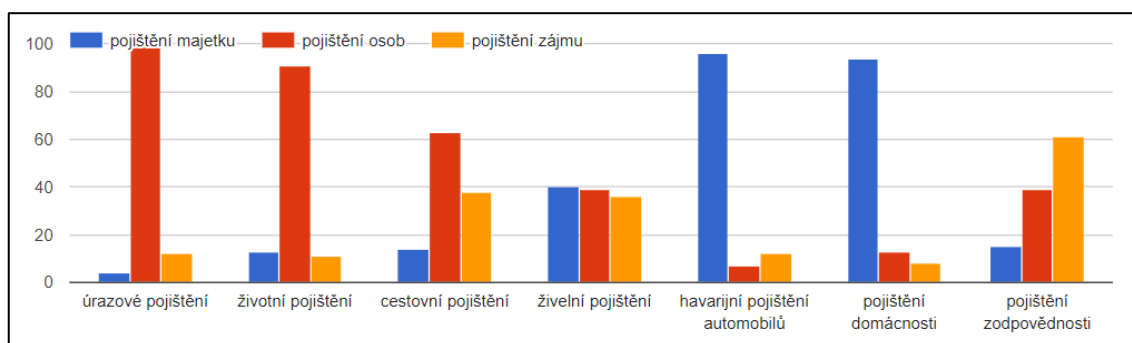

Graf 9 Exekuce

Dlužná částka v případě neschopnosti splácení dluhů je vždy vymáhána ve formě exekuce na základě rozhodnutí soudu. V této otázce žáci v podstatě rovnoměrně volili možnosti soudu, finančního úřadu a exekutorské komory. Lze tedy konstatovat, že znalost tohoto faktu je nízká.

IV. Pojištění

Přiřaď správný popis jednotlivým pojům:

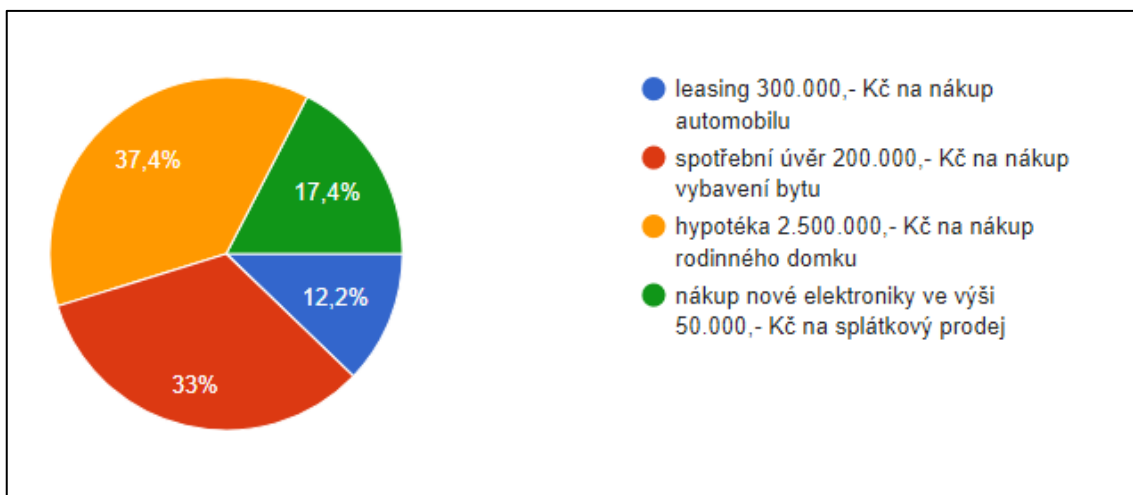

Graf 10 Pojištění

Úkolem otázky bylo zjistit stav znalostí žáků o základních druzích pojištění, především s ohledem na jejich užití pro pojištění majetku, osob nebo zájmu. Žáci velmi dobře určili užití úrazového, životního, havarijního pojištění a pojištění domácnosti. Problémem bylo pak určení užití živelného pojištění zodpovědnosti a živelného pojištění. Je pravděpodobné, že žáci jsou o způsobu užívání pojištění informováni svými rodiči.

V. Co se ti jednou může také stát

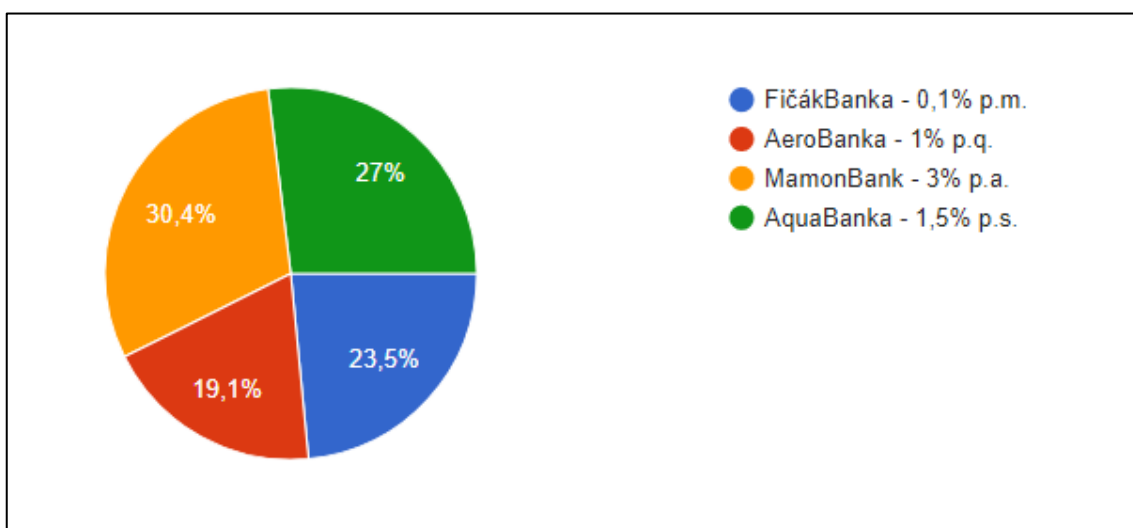
Tvá sestřenice Anna po svatbě se svým manželem zvažují své priority a vzhledem k omezeným vlastním finančním prostředkům budou muset využít některou formu půjčky. Kterou z nabízených variant jim doporučíš z hlediska nejmenších rizik a výhodnosti do budoucna?

Graf 11 Hodnocení míry rizika

Z hlediska nejmenších rizik a výhodnosti do budoucna je rozhodně správnou volbou výběr hypotéky, což určilo sice nejvíce žáků, ale zároveň lze konstatovat, že žáci nejsou schopni dojít ke správnému rozhodnutí. Volba žáků je nejspíše ovlivněna výší půjčky, bohužel neberou v potaz, že pouze investice do nemovitosti má smysl, neboť jako jediná neztrácí v čase na hodnotě.

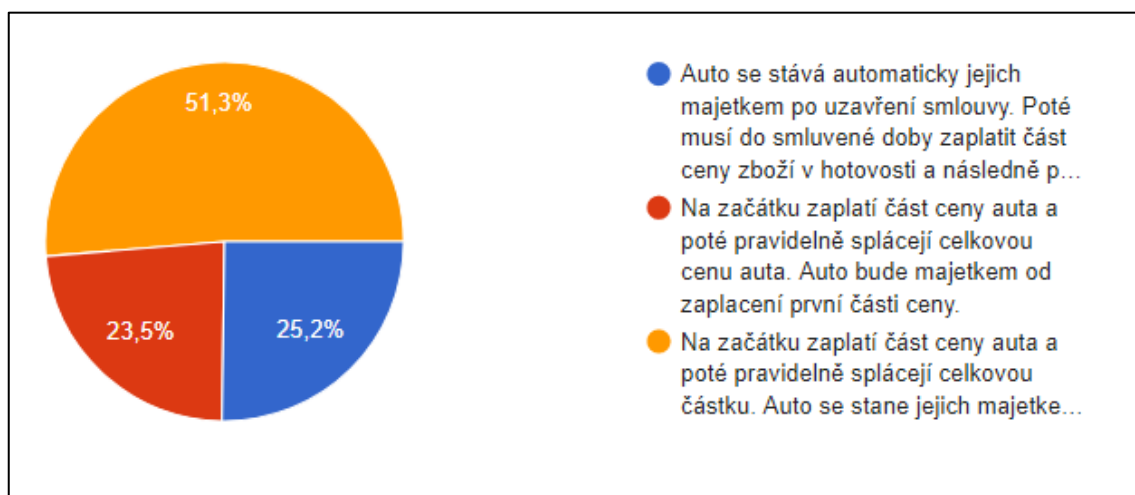
Tví rodiče by chtěli zhodnotit své finanční prostředky v hotovosti ve výši 100.000,- Kč ve formě termínovaného vkladu. Na internetu našli několik zajímavých nabídek. Kterou z nich bys jim doporučil/a?

Graf 12 Výběr úrokové sazby

Uvedený graf jednoznačně dokazuje, že žáci nejsou schopni rozhodnout o správných vlastnostech úroku na základě zkratk za sazbou, tj. podle úrokovacího období. Správnou volbou je fiktivní AeroBanka, jejíž úroková sazba je po přepočtu 4% p. a.

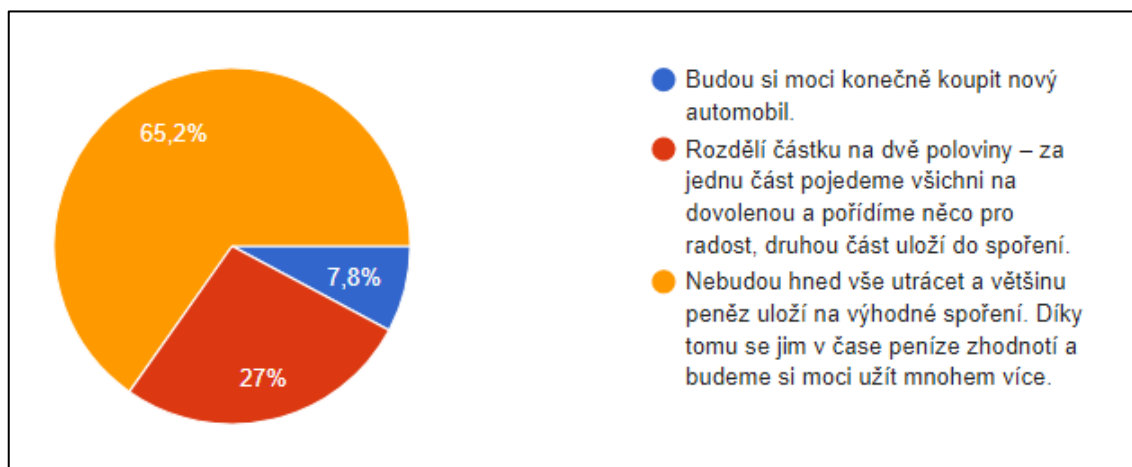
Tvá teta a tvůj strýc uvažují o koupi auta „na leasing“. Na jaké podmínky pro splácení je musíš upozornit?

Graf 13 Leasing

Finanční služba leasing je poměrně často využívaná forma půjčky. Je určena především pro nákup automobilu pro soukromé nebo firemní potřeby. Zpravidla je nutné na počátku zaplatit úvodní část ceny a pak postupně zbytek částky splácet ve formě pravidelných měsíčních splátek. Po celou dobu splácení cílové částky je automobil majetkem leasingové firmy. Povědomí žáků o této službě je tedy na solidní úrovni.

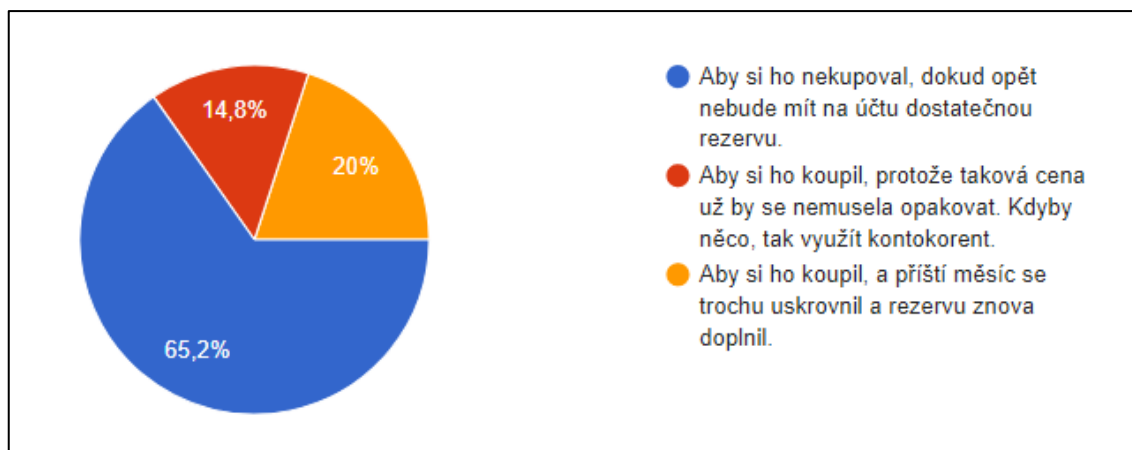
Tví rodiče nečekaně vyhráli v loterii 250 000 Kč. Co by s nimi měli udělat?

Graf 14 Zodpovědné hospodaření

Z hlediska zodpovědného rodinného hospodaření je správné doporučení okamžitého neutracení celé částky mimořádného příjmu, ale uložení větší části do vhodného spořicího produktu pro vytvoření rodinné finanční rezervy s bonusem zhodnocení uložené částky v čase. Při řešení této reálné situace většina žáků volila správně, pravděpodobně i z důvodu podobného přístupu v rodinách žáků.

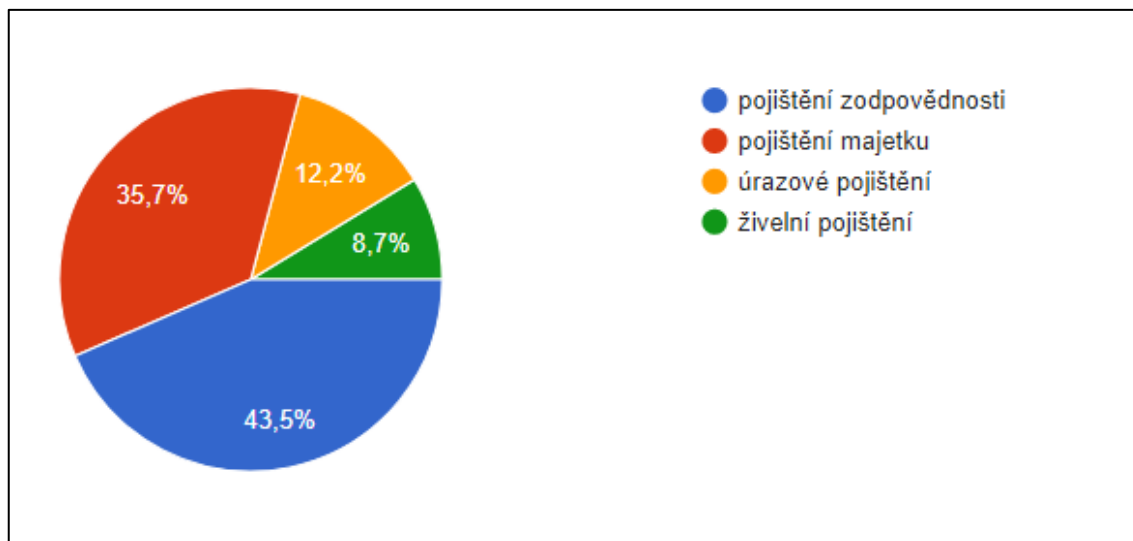
Bratranec Tomáš na e-shopu narazil na nový velký televizor s 50% slevou. Ale minulý týden už si koupil nový notebook a utratil za něj část svých úspor. Co mu poradíš, aby udělal?

Graf 15 Osobní rozpočet

Otázka sledovala schopnost žáků zodpovědného čerpání osobního (rodinného) rozpočtu. Dvě třetiny žáků zvolila správné řešení ve formě odložení nákupu a nepodstupování zbytečného rizika půjček na zbytečnou spotřební elektroniku pro vlastní zábavu.

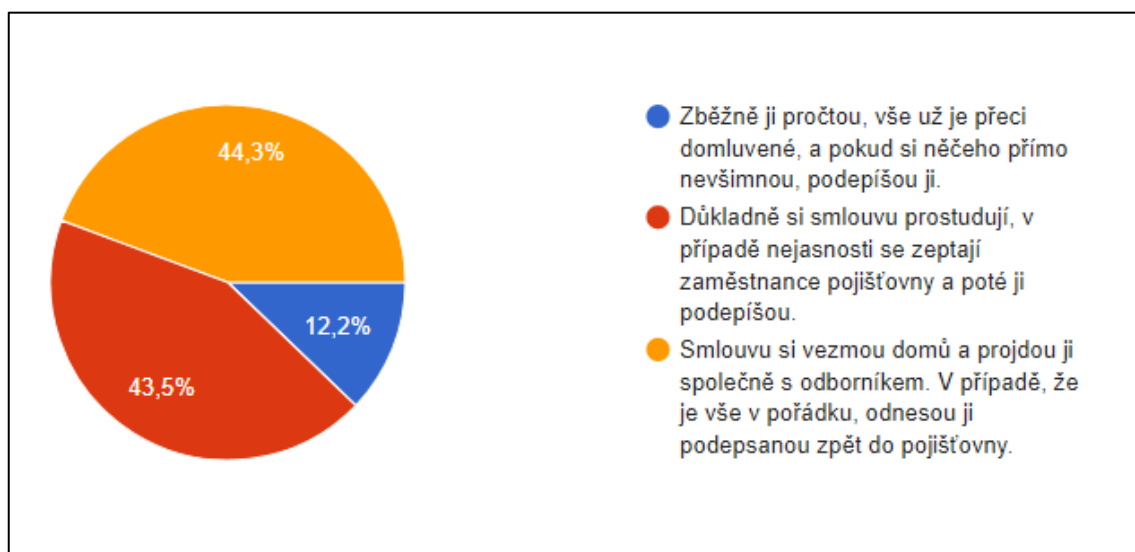
Odpoledne se vracíš na kole z tréninku. Po cestě z nepozornosti zavadiš řídítka o zpětné zrcátko zaparkovaného automobilu. Jaký druh pojištění by měli mít tví rodiče uzavřeno, aby jim pomohla odškodnit majitele poškozeného vozu?

Graf 16 Škodná událost

Otázka řešila schopnost žáků rozpoznat druh škodné události a vhodnou volbu pojištění pro tuto událost. Úmyslně byla zvolena tak, aby si žáci museli uvědomit, že poškození cizího majetku nelze hradit z pojištění majetku, ale pojištění zodpovědnosti za úhradu způsobené škody. Žáci většinou volili mezi těmito dvěma možnostmi, správnou variantu však jen necelá polovina.

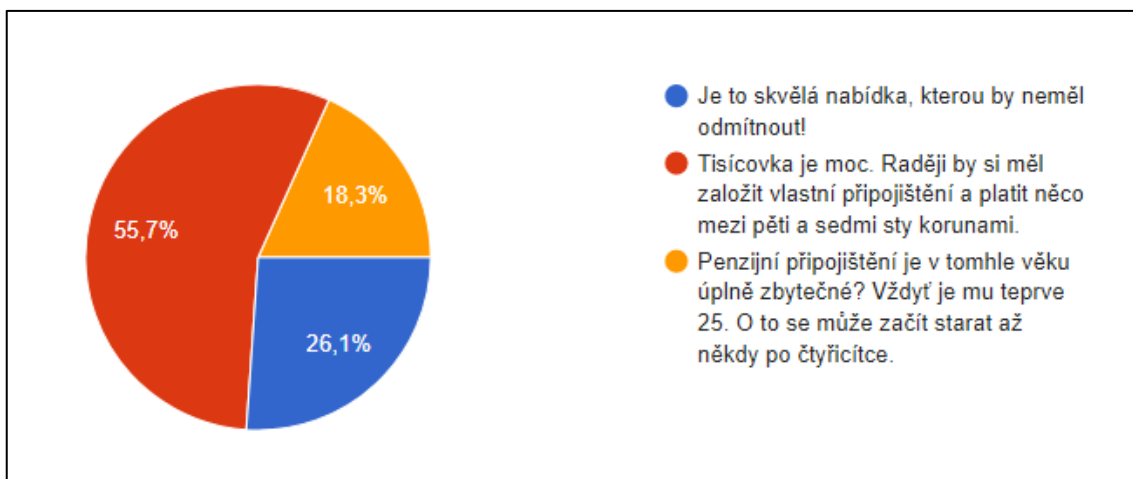
Jsi se svými rodiči v pojišťovně a právě jim byla připravena k podpisu smlouva na životní pojištění. Jak by se měli zachovat?

Graf 17 Smluvní podmínky

Otázka sledovala, zda jsou si žáci vědomi důležitosti detailního prostudování smluvních dokumentů, jejichž neznalost může v řadě případů vést k finanční ztrátě nebo k cestě do dluhové pasti. Většina žáků správně odmítla podpis smlouvy přímo na pobočce banky, pouze polovina žáků však správně volila případnou konzultaci s alternativním odborníkem.

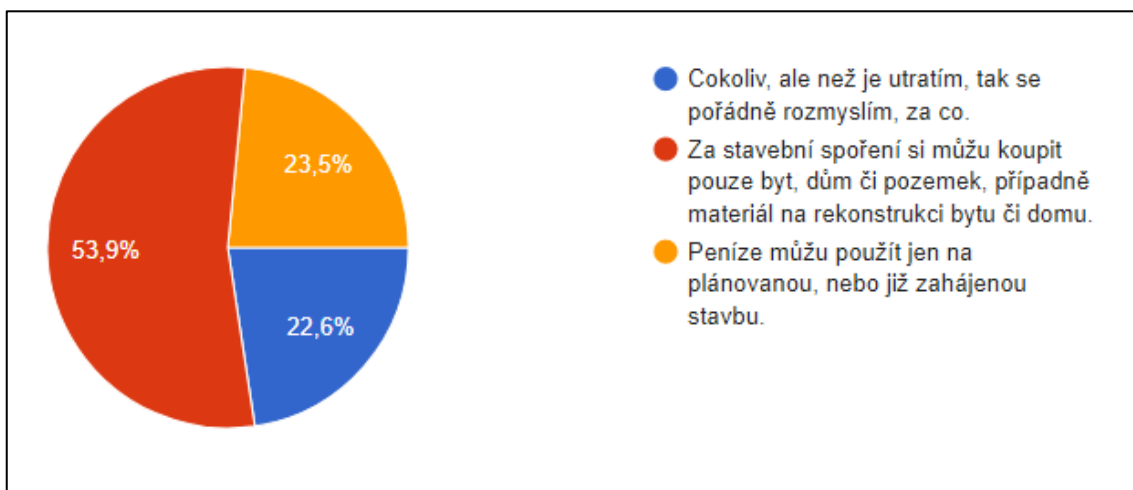
Tvému bratru Michalovi bylo nedávno 25 let a právě nastoupil do svého prvního zaměstnání. Jako bonus mu zaměstnavatel nabídl příspěvek na penzijní připojištění ve výši 200 Kč měsíčně, musel by si ale sám platit 1 000 Kč. Co mu doporučíš?

Graf 18 Finanční zajištění do budoucna

Otázka testovala, zda si žáci uvědomují zodpovědnost za své finanční zajištění po dosažení důchodového věku. Z hlediska žáků se jedná o časově velmi vzdálený horizont, a proto zpravidla volí chybně. Forma důchodového připojištění s příspěvkem od zaměstnavatele je mimořádně vhodnou formou spoření. V otázce uvedená částka 200 Kč představuje 20% zúročení svého vkladu, proto je tato varianta správnou volbou.

Tví rodiče ti spoří na stavebním spoření. Co si budeš moci jednou za peníze našetřené na stavebním spoření koupit?

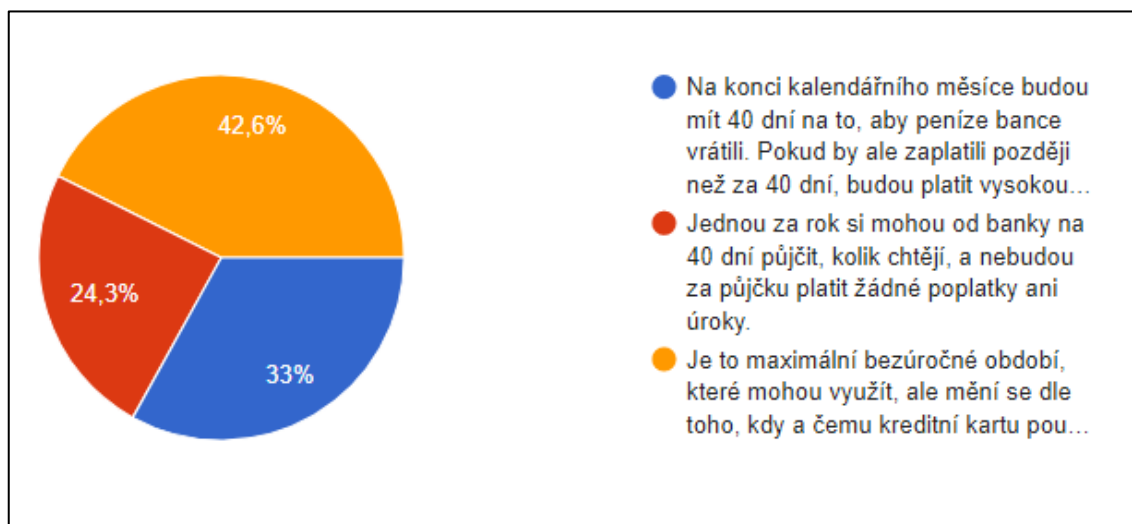
Graf 19 Stavební spoření

Stavební spoření je stále velmi atraktivní formou spoření. Velmi často je využíváno rodiči, kdy stavební spoření svému dítěti založí již v jeho raném věku. Čerpání finančních prostředků s využitím možnosti úvěru je možné pouze na nákup bytu, domu

nebo pozemku, případně materiálu na rekonstrukci bytu či domu. V této otázce nadpoloviční část respondentů volila správnou možnost.

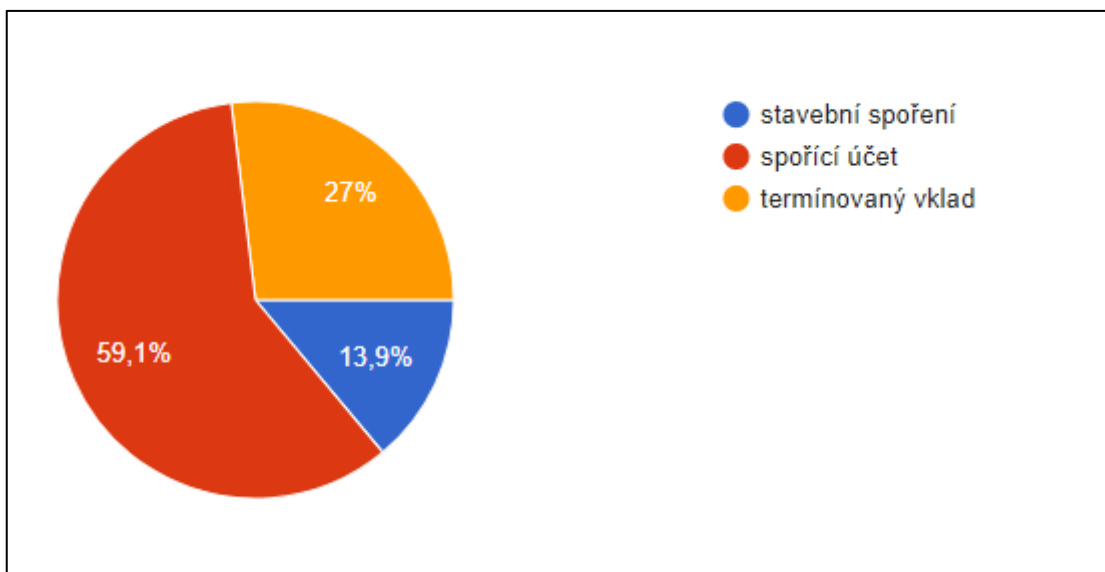
V bance přemluví tvé rodiče k založení nové kreditní karty, ke které jim slíbí 40denní bezúročné období. Co to pro tvé rodiče znamená?

Graf 20 Kreditní karta

Kreditní karta patří mezi významné rizikové finanční produkty. Při jejím používání klient platí finančními prostředky banky. Největším rizikem pro jejich uživatele je překročení bezúročného období, kdy zpravidla banka klientovi účtuje vysoké úrokové sazby za poskytnutý úvěr. Přestože správnou odpověď zvolilo nejvíce žáků, je z rozložení grafu patrné, že přehled o této problematice je náhodný.

Tvůj strýc Adam žije sám a má pravidelný příjem jako státní úředník. Protože si rád koupí častěji nové technické zařízení, potřebuje mít vždy včas k dispozici dostatečný obnos. Na druhou stranu nechce nechat celou svou mzdu pouze na běžném účtu s minimální úrokovou sazbou. Který z uvedených spořicích produktů mu doporučíš?

Graf 21 Volba formy spoření

Správnou variantou je doporučení spořicího účtu, který ve většině případů nemá časově omezený převod finančních prostředků mezi spořicí a běžným účtem. Na obou ostatních druzích spořicích produktů je časová vázanost výběru nebo převodu. Necelé dvě třetiny žáků zvolilo tuto správnou možnost.

4.4 Celkové zhodnocení šetření

Na základě dotazníku lze konstatovat, že žáci nemají znalosti o finančních produktech na potřebné úrovni, a tím pádem nejsou ani vybavené náležitými kompetencemi pro řešení různých situací z běžného života. Jedná se spíše o nádobu, které zřetelně dokazují, že problém špatné finanční gramotnosti je způsoben již od začátku špatnou úrovní základních znalostí pojmů a vlastností produktů, nebo chybí aktivní zapojení rodičů, kdy se nepodílí na výchově svých dětí k finanční gramotnosti.

Závěr

Finanční gramotnost je pojem, který se poslední dobou objevuje v různých médiích stále častěji, nejčastěji však v souvislosti s nutností zvyšování její úrovně napříč populací České republiky. Stále častěji se také objevují důsledky její nedostatečné úrovně, jako je rostoucí zadlužení domácností a počet exekucí. Finanční gramotnost lze chápat jako soubor znalostí a dovedností, které umožňují se zodpovědně ekonomicky rozhodovat. O problematice finanční gramotnosti se dříve moc nemluvalo, zejména vlivem politického systému, ale po změně režimu a nástupu kapitalismu se do popředí postupně dostávala nutnost vzdělávat občany v oblasti financí a finančního plánování a rozhodování.

Praktická část je věnována samotnému šetření, které jsem provedl formou dotazníku mezi 115 žáky 9. tříd. Šetřením jsem chtěl ověřit současnou úroveň finanční gramotnosti mezi žáky, kteří končí povinné vzdělávání. Mnoho z nich bude v otázce financí vzděláváno na středních školách, ale pro některé může být základní vzdělání nejvyšší dosažené, tedy již nebudou nadále vzděláváni v rámci školy, proto jsem ověřoval úroveň finanční gramotnosti právě u tohoto segmentu populace.

Šetření prokázalo, že finanční gramotnost není na dobré úrovni a je tedy stále nutné se zabývat možnostmi a způsoby zvyšování její úrovně. Ačkoliv jsou dlouhodobé plány pro vzdělávání v oblasti financí a výuka finanční gramotnosti se zavádí v různých formách do rámcově vzdělávacích programů jednotlivých škol, stále jsou viditelné velké nedostatky v této oblasti mezi žáky 9. tříd. Dle mého názoru je to způsobeno zejména tím, že nestačí pouze výuka teoretických znalostí ve škole, ale je nutné aktivní zapojení rodiny dětí už od útlého věku. Ve společnosti stále přetrvává bohužel názor, že škola je zodpovědná za kompletní vzdělávání dětí. Je proto nutné, aby si i rodiče uvědomovali vlastní zodpovědnost a své potomky v praktických otázkách financí vzdělávali sami.

Seznam obrázků

Obrázek 1 Složky finanční gramotnosti.....	12
Obrázek 2 Dělení statků.....	18

Seznam grafů

Graf 1 Vlastnosti spořicího účtu	37
Graf 2 Kontokorent	38
Graf 3 Platební karty	38
Graf 4 Formy spoření	39
Graf 5 Úročení	39
Graf 6 Vlastnosti spoření	40
Graf 7 Lichva	40
Graf 8 Druhy půjček	41
Graf 9 Exekuce	41
Graf 10 Pojištění	42
Graf 11 Hodnocení míry rizika	43
Graf 12 Výběr úrokové sazby	43
Graf 13 Leasing	44
Graf 14 Zodpovědné hospodaření	45
Graf 15 Osobní rozpočet	45
Graf 16 Škodná událost	46
Graf 17 Smluvní podmínky	47
Graf 18 Finanční zajištění do budoucna	48
Graf 19 Stavební spoření	48
Graf 20 Kreditní karta	49
Graf 21 Volba formy spoření	50

Seznam použité literatury

Monografické publikace

Balabán, Z. (2011). *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů*. Praha: Cofet.

Kašová, J., & Istenčin, L. (2012). *Výchova k finanční gramotnosti*. Plzeň: Fraus.

Kiyosaki, R., & Lechter, S. (2001). *Bohatý táta, chudý táta*. Praha: Pragma.

Navrátilová, P. (2012). *Finanční gramotnost*. Prostějov: Computer Media s.r.o.

Skořepa, M., & Skořepová, E. (2008). *Finanční a ekonomická gramotnost*. Praha: Scienta.

Šípková, K. (2011). *Finanční gramotnost II*. Praha: Nakl. Dr. Josef Raabe, s.r.o.

Elektronické zdroje

§ 1796 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. (2012). Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#p1796>

Ministerstvo financí (2017). *Standard finanční gramotnosti 2017*. Dostupné z: https://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/21620/standard_financni_gramotnosti_2017.pdf

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2010). *Národní strategie finančního vzdělávání*. Dostupné z http://www.msmt.cz/file/31443_1_1/

Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD (2012). *Financial literacy assessment Framework*. Dostupné z <http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/46962580.pdf>

Společný dokument MF, MPO, MŠMT (2007). *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*. Dostupné z http://www.msmt.cz/uploads/soubory/zakladni/SP_SBFG_2007_web.pdf

Tichá, M. (2008). *Etická a ekonomická kritéria rozhodování a výchova k ekonomickému myšlení*. Dostupné z <http://clanky.rvp.cz/clanek/k/g/2112/ETICKA-A-EKONOMICKA-KRITERIA-ROZHODOVANI.html>

Webové stránky

Aktualizace Standardu finanční gramotnosti (2017). *Metodický portál*. Cit. 20. 3. 2017, dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/21620/aktualizace-standardu-financni-gramotnosti.html/>

Národní strategie finančního vzdělávání (2010). *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. Cit. 02. 04. 2017, dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/narodni-strategie-financniho-vzdelavani-2010>

Seznam příloh

Příloha 1 - Dotazník

Přílohy

Příloha 1 – Dotazník

Kompletní dotazník, který vyplňovali žáci 9. tříd a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií.

Finanční gramotnost na ZŠ

dotazník základních znalostí z oblasti finanční gramotnosti

*Povinné pole

Předkládaný dotazník slouží k anonymnímu vyhodnotit znalosti žáků základních škol ve 2. pololetí 9. ročníku v oblasti základních pojmů finanční gramotnosti.

Běžný účet

slouží ke správě vlastních finančních prostředků v bance.

1. **Součástí běžného účtu bývá zpravidla také spořicí účet, který má zpravidla následující vlastnosti ***

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- oddělení finančních prostředků na obou účtech z důvodu ochrany před zcizením
- vyšší úročení než běžný účet
- přístup platební karty k transakcím s vloženými finančními prostředky
- neumožňuje okamžitý převod finančních prostředků mezi oběma účty

2. **Kontokorent je služba běžného účtu, která umožní majiteli ***

Označte jen jednu elipsu.

- čerpání finančních prostředků do minusu do předem sjednané výše
- oznámit překročení limitu internetových plateb
- neomezené čerpání finančních prostředků do minusu

3. **Pro využívání vlastních finančních prostředků k bezhotovostnímu placení v obchodech a výběru peněz z bankomatů vydávají banky majiteli běžného účtu platební karty. Označ jejich vlastnosti vlastnosti: ***

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	debetní karta	kreditní karta
využívá finančních prostředků banky (forma úvěru)	☐	☐
je vhodná pro výběr peněz v bankomatech	☐	☐
je vhodná pro přímé platby v obchodech	☐	☐
má časově omezené bezúročné období	☐	☐
využívá vlastní finanční prostředky majitele účtu	☐	☐

Spoření

4. Podstatou spoření je, že banka střadateli zaplatí za vložené finanční prostředky úrok, který je závislý na *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- délce úrokového období
- příjmu střadatele
- počtu provedených vkladů
- výši vkladu
- výši úrokové sazby

5. Nejběžnějšími formami spoření v současnosti jsou *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	volný přístup k vloženým finančním prostředkům	časově omezený přístup k vloženým finančním prostředkům	dlouhodobé spoření s výhodným úrokem a státním příspěvkem	dlouhodobé spoření s příspěvkem státu a zaměstnavatele
stavební spoření	☐	☐	☐	☐
termínovaný vklad	☐	☐	☐	☐
penzijní připojištění	☐	☐	☐	☐
spořicí účet	☐	☐	☐	☐

6. Spoření je bankovní služba, která umožňuje *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- snížení negativního vlivu inflace
- zhodnocování vložených finančních prostředků
- neustálý přístup k vloženým finančním prostředkům bez jakéhokoliv omezení
- provádět libovolné platby prostřednictvím platební karty

Půjčky

jsou jedním z legálních způsobů získávání finančních prostředků, kterou poskytují banky nebo nebankovní (úvěrové, leasingové) společnosti.

7. Predátorské úrokování (lichva) se vyznačuje *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- dlouhým úrokovacím obdobím
- extrémně vysokou úrokovou sazbou
- legálními způsoby vymáhání dlužné částky
- nízkou úrokovou sazbou
- krátkým úrokovacím obdobím
- nelegálními způsoby vymáhání dlužné částky

8. V případě neschopnosti splácení dluhů je dlužná částka vymáhána ve formě exekuce na základě rozhodnutí *

Označte jen jednu elipsu.

- exekutorské komory
- finančního úřadu
- policie
- rozhodce
- soudu
- městského úřadu

9. Označ správné popisy jednotlivých druhů půjček: *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	úvěr	leasing	hypotéka	kreditní karta	splátkový prodej	americká hypotéka
finanční prostředky na libovolný nákup zaručené nemovitostí	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bezhotovostní platby v obchodech	☐	☐	☐	☐	☐	☐
finanční prostředky na nákup automobilu splácené postupně po uskutečnění nákupu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bezhotovostní drobný nákup splácený postupně po uskutečnění nákupu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
peněžní prostředky na nákup nemovitosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
peněžní hotovost na nákup spotřebního zboží	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pojištění

je finanční služba poskytovaná bankami a specializovanými pojišťovacími institucemi, jejímž úkolem je minimalizace náhrady vzniklých škod.

10. Označ formy pojištění správnými druhy: *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	pojištění majetku	pojištění osob	pojištění zájmu
cestovní pojištění	☐	☐	☐
pojištění domácnosti	☐	☐	☐
živelní pojištění	☐	☐	☐
havarijní pojištění automobilů	☐	☐	☐
pojištění zodpovědnosti	☐	☐	☐
životní pojištění	☐	☐	☐
úrazové pojištění	☐	☐	☐

Co se ti jednou může také stát ...

Až budeš dospělý, budeš muset řešit mnoho složitých finančních situací. Zamysli se nad následujícími otázkami a označ svá rozhodnutí

11. **Odpoledne se vracíš na kole z tréninku. Po cestě z nepozornosti zavadiš řídítky o zpětné zrcátko zaparkovaného automobilu. Jaký druh pojištění by měli mít jeho rodiče uzavřenou, aby jim pomohla odškodnit majitele poškozeného vozu? ***

Označte jen jednu elipsu.

- úrazové pojištění
 pojištění majetku
 živelní pojištění
 pojištění zodpovědnosti

12. **Tví rodiče ti spojí na stavebním spoření. Co si budeš moci jednou za peníze našetřené na stavebním spoření koupit? ***

Označte jen jednu elipsu.

- Cokoliv, ale než je utratím, tak se pořádně rozmyslím, za co.
 Za stavební spoření si můžu koupit pouze byt, dům či pozemek, případně materiál na rekonstrukci bytu či domu.
 Peníze můžu použít jen na plánovanou, nebo již zahájenou stavbu.

13. **Tvá sestřenice Anna po svatbě se svým manželem zvažují své priority a vzhledem k omezeným vlastním finančním prostředkům budou muset využít některou formu půjčky. Kterou z nabízených variant jim jim doporučíš z hlediska nejmenších rizik a výhodnosti do budoucna? ***

Označte jen jednu elipsu.

- spotřební úvěr 200.000,- Kč na nákup vybavení bytu
 nákup nové elektroniky ve výši 50.000,- Kč na splátkový prodej
 hypotéka 2.500.000,- Kč na nákup rodinného domku
 leasing 300.000,- Kč na nákup automobilu

14. **Tvá teta a tvůj strýc uvažujete o koupi auta „na leasing“. Na jaké podmínky pro splácení je musíš upozornit? ***

Označte jen jednu elipsu.

- Na začátku zaplatí část ceny auta a poté pravidelně splácejí celkovou částku. Auto se stane jejich majetkem až po splacení celé částky.
 Na začátku zaplatí část ceny auta a poté pravidelně splácejí celkovou cenu auta. Auto bude majetkem od zaplacení první části ceny.
 Auto se stává automaticky jejich majetkem po uzavření smlouvy. Poté musí do smluvené doby zaplatit část ceny zboží v hotovosti a následně pravidelně splácet celkovou cenu auta.

15. **Tvůj strýc Adam žije sám a má pravidelný příjem jako státní úředník. Protože si rád koupí častěji nové technické zařízení, potřebuje mít vždy včas k dispozici dostatečný obnos. Na druhou stranu nechce nechat celou svou mzdu pouze na běžném účtu s minimální úrokovou sazbou. Který z uvedených spořicích produktů mu doporučíš? ***

Označte jen jednu elipsu.

- stavební spoření
 spořicí účet
 termínovaný vklad

16. **Bratranec Tomáš na e-shopu narazil na vysněný mobil s 50% slevou. Ale minulý týden už si koupil nový notebook a utratil za něj část svých úspor. Co mu poradiš, aby udělal? ***

Označte jen jednu elipsu.

- Aby si ho koupil, protože taková cena už by se nemusela opakovat. Kdyby něco, tak využít kontokorent.
- Aby si ho koupil, a příští měsíc se trochu uskrovnil a rezervu znova doplnil.
- Aby si ho nekupoval, dokud opět nebude mít na účtu dostatečnou rezervu.

17. **Tvému bratru Michalovi bylo nedávno 25 let a právě jste nastoupil do svého prvního zaměstnání. Jako bonus mu zaměstnavatel nabídl příspěvek na penzijní připojištění ve výši 50 %, měsíčně, musel by si ale sám platit 1 000 Kč. Co mu doporučíš? ***

Označte jen jednu elipsu.

- Je to skvělá nabídka, kterou by neměl odmítnout!
- Tisícovka je moc. Raději by si měl založit vlastní připojištění a platit něco mezi pěti a sedmi sty korunami.
- Penzijní připojištění je v tomhle věku úplně zbytečné? Vždyť je mu teprve 25. O to se může začít starat až někdy po čtyřicítce.

18. **V bance přemluví tvé rodiče k založení nové kreditní karty, ke které jim slíbí 40denní bezúročné období. Co to pro tvé rodiče znamená? ***

Označte jen jednu elipsu.

- Jednou za rok si mohou od banky na 40 dní půjčit, kolik chtějí, a nebudou za půjčku platit žádné poplatky ani úroky.
- Je to maximální bezúročné období, které mohou využít, ale mění se dle toho, kdy a čemu kreditní kartu používají – k platbám nebo k výběru hotovosti z bankomatu.
- Na konci kalendářního měsíce budou mít 45 dní na to, aby peníze bance vrátili. Pokud by ale zaplatili později než za 40 dní, budou platit vysokou pokutu.

19. **Jsi se svými rodiči v pojišťovně a právě jim byla připravena k podpisu smlouva na životní pojištění. Jak by se měli zachovat? ***

Označte jen jednu elipsu.

- Zběžně ji pročtou, vše už je přeci domluvené, a pokud si něčeho přímo nevšimnou, podepíší ji.
- Smlouvu si vezmou domů a projdou ji společně s odborníkem. V případě, že je vše v pořádku, odnesou ji podepsanou zpět do pojišťovny.
- Důkladně si smlouvu prostudují, v případě nejasnosti se zeptají zaměstnance pojišťovny a poté ji podepíší.

20. **Tví rodiče nečekaně vyhráli v loterii 150 000 Kč. Co by s nimi měli udělat? ***

Označte jen jednu elipsu.

- Rozdělí částku na dvě poloviny – za jednu část pojedeme všichni na dovolenou a pořídíme něco pro radost, druhou část uloží do spoření.
- Nebudou hned vše utrácet a většinu peněz uloží na výhodné spoření. Díky tomu se jim v čase peníze zhodnotí a budeme si moct užít mnohem víc.
- Budou si moci konečně koupit dobré ojeté autoto koženou sedací soupravu do obývacího, velkou televizi a pojedou na dovolenou do Karibiku!

21. Tví rodiče by chtěli zhodnotit své finanční prostředky v hotovosti ve výši 100.000,- Kč ve formě termínovaného vkladu. Na internetu našli několik zajímavých nabídek. Kterou z nich bys jim doporučil(a)? *

Označte jen jednu elipsu.

- AquaBanka - 1,5% p.s.
- FičákBanka - 0,1% p.m.
- MamonBank - 3% p.a.
- AeroBanka - 1% p.q.

Používá technologii

Google Forms

Abstrakt

Šatra, Martin. *Finanční gramotnost vybraného segmentu obyvatel*. Cheb, 2018. 56 s. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta ekonomická.

Klíčová slova: finanční gramotnost, standard finanční gramotnosti, základní škola, úvěr, dluh, hospodaření domácnosti

Předložená práce je zaměřena na finanční gramotnost žáků po absolvování základní školy. Cílem teoretické části je objasnění pojmů z oblasti finanční gramotnosti, hospodaření domácnosti a metody zavádění výuky finanční gramotnosti do rámcově vzdělávacích programů základních škol. Cílem praktické části je zjištění úrovně finanční gramotnosti u žáků 9. ročníku před ukončením povinné školní docházky.

Abstract

ŠATRA, Martin. *Financial literacy of selected citizen segment*. Cheb, 2018. 56 s. Bachelor Thesis. University of West Bohemia. Faculty of Economics.

Key words: financial literacy, financial literacy standards, primary school, credit, debt, financial housekeeping

The submitted paper focuses on financial literacy of primary school graduates. The aim of the theoretical part is to clarify terminology of financial literacy, financial housekeeping and to explain methods used for implementation of financial literacy education into primary school frameworks. The aim of the practical part is to determine the financial literacy level of 9th-grade students before leaving the mandatory primary schooling.